

**MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” ALBA IULIA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE TEOLOGIE**

TEZĂ DE DOCTORAT

FENOMENOLOGIA RELIGIOASĂ ÎN ERA GLOBALIZĂRII

~rezumat~

Prof. Coord.

Pr. prof. univ. dr. Ioan Emil JURCAN

Doctorand:

Andrei Ovidiu CRIȘAN

**Alba Iulia
2017**

CUPRINS

INTRODUCERE

I. IDEEA DE GLOBALIZARE ȘI VALENȚELE EI

I.1 Analiza termenului „globalizare”

I.2 Istoria fenomenului

I.3 Globalizarea economică

I.4 Sfera politică a globalizării

I.5 Globalizarea lingvistică

I.6 Globalizarea informației

I.7 Globalizarea culturii

I.8 Mișcări anti-globalizare

II. LUMEA OCCIDENTALĂ, ÎNTRE „SECULAR” ȘI „RELIGIOS”. IMIGRAȚIE ȘI RELIGIE ÎN EUROPA

II.1 Analiza stării de religiozitate în SUA și Europa

II.1.a Religiozitatea în Statele Unite ale Americii

II.1.b Religiozitatea în Europa

II.2 Imigrație și religie în Europa

III. SECULARIZAREA, POLITICA ȘI RELIGIA ÎN SOCIETATEA GLOBALISTĂ

III.1 Secularizarea

III.2 Religia și politica în globalizare

III.3 Multiculturalismul

III.4 Pluralismul religios și globalizarea

III.5 Sincretismul religios

IV. RELIGII NECREȘTINE ÎN CONTEXTUL GLOBALIZĂRII

IV.1 Reaparitia păgânismului în spectrul religios european

IV.1.a Wicca

IV.1.b Neo-Druidismul

IV.1.c Animismul contemporan

IV.1.d Neo-șamanismul

IV.1.e Sexualitatea și feminismul

IV.1.f Ecologismul spiritual și religios

IV.2 Noile mișcări religioase și globalizarea

IV.2.a New Age

IV.2.b Meditația Transcendentală

IV.2.c Hare Krishna. Societatea Internațională pentru Conștiința lui Krishna

(ISKCON)

IV.2.d Ananda Marga.

IV.2.e Mișcări Religioase cu caracter UFOlogic

IV.2.f Scientology

IV.2.g Raelienii

IV.2.h Noi Mișcări Religioase cauzate de prezența religiei în mediul virtual

IV.3 Religiile tradiționale și globalizarea

IV.3.a Islamul

IV.3.b Iudaismul

IV.3.c	Religiile Indiei
V.	CREȘTINISMUL ÎN SOCIETATEA CONTEMPORANĂ. O ANALIZĂ DIN PERSPECTIVĂ ORTODOXĂ
V.1	Biserica Romano Catolică
V.2	Biserica Protestantă
V.3	Ortodoxia și globalizarea – o scurtă perspectivă instituțională
V.3.a	Aspecte interpretative ale teologiei ortodoxe față de fenomenologia religioasă în era globalizării
V.3.b	Fenomenul globalizării în viziunea unor teologi ortodocși români
V.3.c	Oferta unui model de globalizare: cel ortodox
	CONCLUZII FINALE
	BIBLIOGRAFIE

Cuvinte cheie: secularizare, hibridizare, religie și politică, postmodernitate, Noi Mișcări Religioase, neopăgânism, sincretism religios, ortodoxie.

REZUMAT

Introducere

Dezideratul unei singure societăți sau culturi ne face să credem că și religia, care în concepția unora este o formă mai profundă a culturii, nu putea să nu fie implicată în acest mecanism. Globalizarea a provocat spre unificare aproape toate palierele societății umane. Deși globalizarea a apărut din rațiuni preponderent economice, totuși nu s-a limitat la acest domeniu. În decurs de câteva decenii, aceasta a trecut rapid de la economie la politică, tehnologia informației, cultură, sau religie. Astfel, societatea s-a aliniat conștiincios la noile cerințe sau aspirații ale globalismului.

Globalizarea a fost percepută ca un imperialism occidental, însă mult mai nuanțat în comparație cu ceea ce a reprezentat un imperiu clasic al istoriei. Orice imperiu deținea o religie colonizatoare, însă globalizarea nu „funcționează” cu această regulă. Sub aspect religios se fundamentează pe principiile sau valorile occidentale post-westphaliene. Acestea converg spre ideea că religia nu mai trebuie să fie un aspect central al unei societăți, ci ea trebuie să fie trecută în plan privat. Chiar dacă ea există, este necesar să fie invizibilă. Prin urmare, globalizarea nu promovează ateismul, așa cum o făcea comunismul, ci se rezumă la promovarea anumitor principii care au rolul de a nuanța universul religios. Din acest motiv, în lucrarea noastră am ales să tratăm aspecte ce țin de secularizare, religie și politică, pluralism și sincretism religioase,

multiculturalism, neopăgânism, noi mișcări religioase, adică moduri-de-a-fi religios (atât societal cât și personal) în globalizare.

În *Introducerea* făcută la teza de doctorat am argumentat alegerea temei subliniind că este nevoie ca teologia să fie foarte atentă la „viața lumii” de astăzi, oferind răspunsuri cuvenite problemelor cu care se confruntă omul de astăzi. Stadiul cercetării în limba română este caracterizat în principal de două lucrări în care se abordează globalizarea din perspectiva filosofiei religiei a profesorului Andrei Marga și din perspectiva politicii a Nataliei Vlas. Sigur că literatura străină este mult mai vastă, iar printre cei care s-au ocupat cu tema noastră sunt sociologii religiei Peter Berger, Thomas Luckmann sau Peter Beyer.

Știm că „anii de naștere” ai globalizării, așa cum este ea astăzi, sunt anii '60. De asemenea, mai știm că aceiași ani au reprezentat o schimbare de paradigmă, începând să se vorbească încă de pe atunci de postmodernitate. Dorim să analizăm care sunt legăturile dintre metamorfozele lumii occidentale a acelor ani și ceea ce s-a întâmplat pe plan religios, schimbări pe care le resimțim mai ales astăzi. Ne interesează să constatăm dacă principala țintă a contraculturii anilor '60-'70 este religia creștină? De asemenea, vrem să argumentăm de ce civilizația nord atlantică este, la prima vedere, anticristică și în același timp autofagă, sau dacă datele folosite de noi vor demonstra contrariul, atunci vom infirma aceasta ipoteză.

Capitolul I. IDEEA DE GLOBALIZARE ȘI VALENȚELE EI

În acest capitol ne-am propus să facem o minuțioasă introducere în fenomenul numit globalizare. Am început cu definiția lui, iar în acest sens dorim să ne oprim asupra unei definiții care are menirea limpezirii înțeleșului respectivului fenomen: Globalizarea reprezintă procesul prin care distanța geografică devine un factor tot mai puțin important în stabilirea și dezvoltarea relațiilor transfrontaliere de natură economică, politică și socioculturală. Rețelele de relații și dependențele dobândesc un potențial tot mai mare de a deveni internaționale și mondiale. Apoi, am detaliat evoluția istorică a globalizării de unde am tras concluzia că în forma sa actuală a apărut abia în primele două decenii de după cel de-al Doilea Război Mondial. Capitolul întâi continuă cu analiza globalizării economice, întrucât economia este principalul factor declanșator al ei. Dorința ca bunurile și capitalul să cuprindă cât mai mult pe plan global, circulând foarte repede, s-a decis ca granițele statale să fie cât mai permeabile. În acest sens, s-au creat instituții internaționale pentru a reglementa sau facilita globalizarea, ceea ce ne-a determinat să abordăm

sfera politică a ei. Repercusiunile globalizării au început să se vadă asupra tehnologiei informației sau culturii. Culturile s-au văzut nevoite să facă față unei imense provocări, cum este cea a globalizării. Sub acest aspect, avem de-a face cu cel puțin două poziționări referitoare la globalizare: unii o percep ca pe un factor dăunător culturii, iar alții ca pe unul care, dimpotrivă, susține cultura și o dezvoltă. Însă, majoritatea covârșitoare condamnă globalizarea, spunând că este anihilatoare de culturi, în sinuosul ei drum spre supra-cultura inclusivă globală. Cum era de așteptat, un fenomen atât de controversat ca cel al globalizării a atras nenumărate antipatii mai ales din partea tradiționaliștilor. Religia s-a văzut un fervent susținător al luptei împotriva globalizării, (în special religia musulmană) care a culminat cu atacurile teroriste ale Al-Qaeda din 11-09-2001.

Capitolul II. LUMEA OCCIDENTALĂ, ÎNTRE „SECULAR” ȘI „RELIGIOS”. IMIGRAȚIE ȘI RELIGIE ÎN EUROPA

În acest capitol ne-am oprit asupra analizei religiozității din America și Europa, deoarece aceste continente sunt de interes maxim pentru cercetarea noastră. Am ajuns la concluzia că americanii sunt mai religioși decât europenii, însă (în America) nu putem vorbi de un creștinism autentic. În America găsim un creștinism utilitarist sau unul adecvat capitalismului acerb. Congregațiile creștine au rolul de a „umple” neajunsurile și defectele capitalismului prin implicarea foarte intensă pe plan social. Chiar dacă unii cercetători în sociologia religiei văd în creștinismul american unul exemplar, rămânem la părerea că nu este autentic, deoarece nu este unul eshatologic, adică nu urmărește să pregătească credincioșii pentru viața veșnică. Putem spune că religia creștină din America rămâne în sfera confortului, iar aceasta este îndreptată doar spre lumea aceasta (cf. Max Weber, *Etica protestantă și spiritul capitalismului*).

Spre deosebire de America de Nord, Europa mai este creștină doar cu numele, pentru că în multe state ateismul tinde către 30% iar creștinii practicanți sunt doar între 5 și 10%. Pe bătrânul continent găsim o diferență destul de mare între statele laicizate sau secularizate excesiv și cele cu o religiozitate pronunțată. În cele din urmă, avem de-a face cu o Europă descreștinată și cu o tendință de revigorare spirituală, însă într-un sens necreștin.

În acest capitol am decis să analizăm situația imigrației din Europa, întrucât noii veniți au religii și culturi diferite față de europeni. Pe termen lung se pare că civilizația europeană va fi în pericol datorită riscului ca străinii să ajungă majoritari și să-și impună propriile religii, înlocuind

civilizația creștină europeană. Constrânși de realitatea efectivă a situației religioase, Europa va fi obligată să-și redefinească identitatea religioasă. Există posibilitatea, în aceste condiții, ca europenii occidentali să redescopere, în cele din urmă, rădăcinile credinței lor creștine.

Capitolul III. SECULARIZAREA, POLITICA ȘI RELIGIA ÎN SOCIETATEA GLOBALISTĂ

În sensul cel mai profund al termenului, globalizarea reprezintă o deviere a „religiosului” de pe turnanta tradițională consacrată. Fie că este vorba de o așa-zisă „ieșire din religie” (Marcel Gauchet) sau „creative destruction” (distrugere creativă), este de reținut faptul că în fieful creștinismului avem de-a face cu un teritoriu descreștinat, care, în termeni specifici, poate fi caracterizat de secularizare. Acest fenomen își face apariția în perimetrul unde creștinismul aproape că se identifica cu societatea. Am putea să spunem că secularizarea și globalizarea ca semnificație terminologică sunt, într-o oarecare măsură, sinonime, deoarece secularizarea reprezintă un mod de a fi în lume, o eternizare a timpului lumii și o valorizare a lui strict mundană, iar globalizarea ține tot de ceea ce este specific lumii (mondializare).

Substratul etimologic al termenului *secularizare* provine din latinescul *saeculum*, care înseamnă timpul, vârsta sau epoca (lumii), iar, în același timp, prin secolele IV-V, se înțelegea chiar „lumea”, probabil o extensie a ideii de „spirit al timpului”¹. El exprimă un soi de eternizare a lumii, sau pierderea caracterului sacral, transcendent sau eshatologic al acesteia. Secularizarea a predispus la noi coordonate ale religiosului în societate. Astfel, printr-un silogism putem repera o succesiune de modele societale (religioase): secularizare → pluralism religios → competitivitate religioasă → electivitate „religioasă”. Cu alte cuvinte, omul are tot dreptul să își aleagă propria convingere religioasă, chiar una total străină de propria-i cultură. Cum secularizarea are acest „merit” de a acorda totală libertate omului, cu siguranță că religiile mai permissive pot să prolifereze.

În subcapitolul destinat noilor paradigme ale secularizării am arătat că unele afirmații despre secularism nu mai sunt valabile sau cel puțin au căpătat noi nuanțe. În ultima perioadă, se vorbește de o „modernitate religioasă”, care îl transformă pe om în pelerin și convertit, ca efect al unei religiozități în mișcare, proprie unei individualizări a credinței. Pelerin este atunci când

¹ William H. Swatos, Jr. and Kevin J. Christiano, *Secularization Theory: The Course of a Concep*, în „Sociology of Religion”, Vol. 60, No. 3 (Autumn, 1999), p. 211.

merge în căutarea unei forme religioase „după măsura sa”, iar convertit este acela care nu se teme de trecerea granițelor altor credințe². Printre noile particularități ale secularizării regăsim și posibilitatea omului de a-și alege rațional credința (*rational choice*). Aceasta se explică prin cuantificarea „profitului” pe care „clientul religios” îl obține în urma diferenței dintre cost și beneficiu. Dacă o anumită credință oferă multiple beneficii cu costuri puține, atunci are mari șanse să fie acceptată. În acest fel au de pierdut credințele mai rigide în favoare celor permissive³. Pericolul acesta pândește aproape toate religiile lumii. Multe sunt pe cale să accepte compromisuri de neimaginat pentru a nu pierde numărul aderenților, riscând periclitarea identității.

În subcapitolul destinat relației dintre politică și religie ne-am propus să venim cu o nouă abordare, în special, din perspectiva globalizării. Globalizarea a furnizat o șubrezire a statelor și influenței lor seculare în lume, acordând mai mult spațiu politic actorilor religioși. Aceștia nu doresc doar o schimbare de principii în interiorul sistemului Westphalian (cele laice cu cele religioase), ci doresc o nouă ordine. Sistemul statal secular este organizat în jurul a mai multor centre suverane de autoritate, care respectă granițele teritoriale, acceptă sacralitatea legilor și instituțiilor internaționale, fără a admite că există un singur adevăr care guvernează politica mondială, în timp ce ordinea religioasă mondială ar dori să recunoască numai un centru al autorității, care nu respectă granițele teritoriale, nu glorifică dreptul nesupunându-se instituțiilor internaționale și considerând că există doar o sursă a adevărului divin⁴. Autorul acestei teorii are, probabil, în minte alternativa globalizantă a islamului, care găsește un mediu prielnic de manifestare în zonele puternic cuprinse de globalizare, în care statul-națiune nu mai reacționează suficient, așteptând o reacție din partea instituțiilor internaționale. Pe de altă parte, globalizarea moștenește din sistemul *westphalian* diferențierea și independența instituțiilor internaționale, pe când religiile doresc ca fiecare să dețină controlul singular al societății. Tot în acest subcapitol am tratat problema religiei civile. Emile Durkheim percepe religia civilă ca pe-o formă înlocuitoare a creștinismului, prin proliferarea moralei individualiste: „ceremoniile, ritualurile și simbolurile naționale sunt asemenea unor elemente cheie ale noului sistem înlocuitor al creștinismului”, iar

² Enzo Pace, *L'oggetto assente. La secolarizzazione: dalle origini della sociologia delle religioni agli sviluppi teorici recenti*, în „Ritorno delle fedi, crisi della secolarizzazione? Dall' eta degli estremi al nuovo millennio”, a cura di Vincenzo Lavenia, Modena, Revista semestrale dell' Istituto storico di Modena, 2010, p. 171.

³ *Ibidem*, p. 172.

⁴ Peter J. Katzenstein, *Civilizational States, Secularisms, and Religions*, în „Rethinking Secularism”, (Craig Calhoun, Mark Juergensmeyer, Jonathan VanAntwerpen edd.), New York, Oxford University Press, 2011, pp. 157-158.

individualismul moral este „un sistem de credințe care poate garanta unitatea morală a statului”⁵. Exemplul cel mai elocvent de religie civilă este societatea americană. Am ajuns la concluzia că globalizarea a luat naștere pe tiparul secularizării, fiind necesar ca religia să se adapteze la noile paradigme ale secularizării, ca ea să devină *religie civilă globală*. Prin urmare, este probabilă o mutație a religiei civile de la fenomenul care deservește patriotismul la cel care se pune în slujba globalismului.

Tot în acest capitol ne-am propus să studiem trei fenomene specifice sociologiei religiei. Astfel, am analizat multiculturalismul cu tot ceea ce reprezintă el pe plan religios. Religia este cel mai sensibil element din noua configurație a multiculturalismului de astăzi. Diferențele firești din cadrul acestuia se adâncesc datorită religiei. Astfel, unii gânditori sunt de părere că laicitatea și secularizarea excesive ar fi soluții viabile, alții consideră că este nevoie de un set de drepturi și libertăți, de care să se bucure toți cei implicați în acest context ajungându-se ca minoritățile să aibă mai multe drepturi în comparație cu religiile majoritare. Alții sunt de părere că revenirea la tradițiile religioase, care stau la baza societății, în speță la creștinism, ar fi soluția ideală. Însă este greu de crezut că creștinismul mai poate fi impus, fără a se leza libertatea (omului) de a alege orice religie, ținându-se cont de imaginea negativă a lui (mai ales în Europa). Soluția propusă de noi ar fi revitalizarea religiei specifice dintr-o anumită țară și obligarea adoptării ei măcar ca religie civilă. Cu alte cuvinte, un prim pas spre normalizare este resacralizarea elementelor creștine, care stau la baza națiunii respective. Aceasta ar însemna ca toți cetățenii (indiferent de etnie) să respecte aceste valori.

Un al doilea element definitoriu pentru societatea de astăzi din punct de vedere religios este pluralismul religios. Referitor la acest mod de a fi al societății Ole Riis afirmă că: „pluralismul religios poate fi descris la nivel *macro*, ca tolerarea publică față de multitudinea de organizații religioase. La nivel *mezzo* acesta se referă la acceptarea de către organizațiile religioase a altor organizații de același fel. Iar la nivel *micro*, se referă la acceptarea personală a mai multor viziuni despre lume, care, combinată cu autonomia, deschide formarea identității religioase sau non-religioase spre alegerea personală”⁶. Pluralismul religios este într-o legătură strânsă cu globalizarea, întrucât aceasta din urmă predispune la pluralizarea ideilor și formelor de manifestare ale omului. Condițiile culturale, economice și politice ale globalizării produc o

⁵ Emile Durkheim, *Emile Durkheim on Morality and Society*, apud, Marcela Cristi, *Durkheim's political sociology. Civil religion, nationalism and cosmopolitanism*, în „Holy Nations and Global Identities: Civil Religion, Nationalism, and Globalization...” p. 55.

⁶ Ole Riis, *Religious pluralism in a local and global perspective: images of the prophet Mohammed seen in a danish and a global context*, în „Religion, Globalization and Culture...” p. 431.

„pluralitate de pluralisme” sau o varietate de forme ale diversității religioase societale și intra-comunitare⁷.

Cât privește sincretismul religios putem să spunem că sincretismul, ca termen și concept, împreună cu anti-sincretismul, se alătură acum fetișismului într-o renaștere majoră. Acesta leagă antropologia religiei și politica, de cele mai ample dezbateri despre hibridizarea socio-culturală ca transformare remarcabilă a timpului nostru. Dacă multiculturalismul și pluralismul au menirea de a fărâmița universul religios, sincretismul are un rol unificator. Globalizarea probează pe de-a întregul caracterul „poros” al culturilor, conducându-le în zodia sincretismului.

Capitolul IV. RELIGII NECREȘTINE ÎN CONTEXTUL GLOBALIZĂRII

În subcapitolul intitulat *Reapariția păgânismului în spectrul religios European*, am abordat neopăgânismul și amenințarea acestuia pentru creștinism. Apariția propriu-zisă a neopăgânismului în spectrul religios contemporan s-a datorat aceluiași tumult cultural postbelic, din care au apărut aproape toate mișcările religioase în societățile capitaliste, perioadă specifică unui belicism de ordin cultural. Am observat că în zilele noastre există o luptă tacită împotriva Revelației Supranaturale creștine. Această luptă presupune reîntoarcerea la așa-zisa *Religie Naturală*, care are un profund caracter imanent. Se încearcă o revigorare a păgânismului European doar din dorința falimentării creștinismului. Astfel, s-a pus la punct un adevărat sistem de secte sau culte ale căror întemeietori fac parte din organizații oculte cu influența în sfera politicului. Prin urmare, apariția păgânismului în lumea occidentală nu este o chestiune haotică sau supusă hazardului, ci una cu intenții precise anti-creștine. Astfel, am decis să tratăm cele mai importante secte păgâne ale zilelor noastre: Wicca, Neo-druidismul, Animismul contemporan, Neo-șamanismul sau Ecologismul spiritual și religios.

Am fost foarte surprinși să constatăm că unele științe umaniste s-au inspirat din păgânism, pionierii respectivelor domenii științifice manifestându-și simpatia față de ideile păgâne. Neopăgânismul este un păgânism „purificat” prin filtrul secularismului. El răspunde cerințelor materialiste sau chiar consumeriste, oferind noi forme etice în societate. În acest sens, o contribuție remarcabilă o are în promovarea sexualității sau a feminismului. Chiar dacă secularismul lucrează cu ideea de sexualitate și libertinaj din punct de vedere sexual, totuși era

⁷ Monica Mookherjee, *Introduction – Liberal Democracy and Religious Pluralism: Accommodating or Resisting the Diversity of a Globalising Age?*, în „Democracy, Religious Pluralism and the Liberal Dilemma of Accommodation”, (ed.) Monica Mookherjee, London, Springer, 2011, p. 3.

nevoie de religie ca să se fundamenteze axiologic fenomenul respectiv. Mark D. Jordan face o legătură interesantă între „revoluția sexuală” și anunțul „victorios” al lui Nietzsche că Dumnezeu ar fi murit. Mark Jordan spune că locul de pe tronul Dumnezeului „mort” a fost luat de către Regele Sex: „în locul confirmării Iluminismului și Revoluției (Franceze n.n.) moartea lui Dumnezeu s-a inaugurat o altă monarhie, Regatul Sexului”. Feminismul ca nouă paradigmă etică a societății postmoderne este tributatar unui reviriment al cultului Zeiței din păgânism. În cele din urmă, religia în sine deține o energie imensă în implementarea unui ethos. Antropologul Clifford Geertz afirma că simbolurile religioase configurează etosul cultural, definind cele mai profunde valori ale societății și ale omului⁸. Simbolurile au atât efecte psihologice cât și politice, pentru că creează condiții proprii, care ajută oamenii să se simtă confortabil cu aranjamentele socio-politice, care corespund cu sistemul simbolurilor⁹. Prin urmare, feminismul trebuia să aibă putere de convingere, utilizând vechi simboluri păgâne într-un nou context.

Apariția neopăgânismului în spectrul religios european a condus la o divinizare a naturii care se traduce în termeni moderni prin ecologism religios. Astfel, nevoia unui reviriment păgân reprezintă cea mai sigură soluție în furnizarea unui „terasament” religios pentru problemele ecologice. Ecospiritualitatea percepe Pământul ca pe un organism viu, împrumutând ideile păgâne de tip gaian. Se mai crede că există și o contribuție animistă la edificarea ecologismului religios.

Religia naturală, de care se vorbește în ultima perioadă, ne aduce aminte de omul primitiv, cel care (după cum spun unii susținători ai teoriei evoluționiste) credea că natura este însuflețită și că spiritele strămoșilor trăiesc în astre sau în obiecte din jurul nostru. Ei bine, asemănarea cu religiozitatea omului primitiv trădează un regres al omului postmodern, îndeosebi pe planul comprehensibilității lui Dumnezeu. Dacă omul primitiv este cel căruia i s-au opacizat „senzorii” divinității, datorită căderii lui Adam în păcatul primordial, putem spune același lucru și despre omul postmodern, care denotă o nouă cădere sau o pierdere a unei stări harice. Putem afirma că post-creștinismul este o nouă (auto-) izgonire din rai, un refuz al autenticității.

A doua parte a acestui capitol este destinată studierii *Noilor Mișcări Religioase*. NMR reprezintă un soi de „materie primă” pentru libertatea de exprimare atât de specifică postmodernității. Peter Clarke, unul dintre cei mai avizați analiști ai NMR, consideră că NMR fac

⁸ Clifford Geertz, *Religion as Cultural System*, în „Reader in Comparative Religion”, William Lessa, Evon Vogt (eds.), ediția aII-a, New York, Harper & Row, 1972, p. 206.

⁹ Carol Crist, *Why Women Need the Goddess: Phenomenological, Psychological and political Reflections*, în „Womanspirit Rising: A Feminist Reader in Religion”, Carol Crist, Judith Plaskow, San Francisco (eds.), Harper & Row, 1979, p. 274.

parte din căutarea unui sens al auto-identității și auto-înțelegerii, și, de asemenea, contribuie la proiectul construirii unui sine global pentru o lume globală. Considerăm că NMR sunt într-o continuă ajustare sau perfecționare în sens consumerist, în speranța obținerii unui statut cât mai vandabil. Caracterul lichid al tuturor lucrurilor aferente postmodernității de care vorbește Zygmunt Bauman pare să-l fi căpătat și NRM. Astfel, am decis să tratăm mișcarea New Age, care poate fi considerată forma supremă de religiozitate globalizatoare, funcționând după tiparul globalizării. Sintagma *creative destruction* este însușită de New Age în vederea instaurării unui nou mod de a fi religios destinat întregii umanități. În acest subcapitol ne-am oprit asupra „mișcărilor” de tip oriental, dar și asupra celor cu caracter ufologic sau SF.

În finalul acestui capitol am dezbătut religiile tradiționale în raport cu globalizarea. Toate religiile tradiționale necreștine au parte de o metamorfoză, când intră în contact cu globalizarea. Fie că adoptă un statut de respingere categorică (islamul) sau vin cu oferte tentante (religiile Indiei) în fața unei lumi globalizate, (ambele situații presupun că) vor avea parte de frământări și denaturări greu de digerat de către laturile tradiționale din interiorul lor. Efectul relaționării dintre acestea și globalizare va fi conflictul interior din cadrul fiecărei religii. Dacă Huntington vorbea despre „ciocnirea civilizațiilor” specifică globalizării, aici vorbim de ciocnirea dintre viziunile tradiționaliste, care pledează pentru păstrarea identității și latura modernistă a fiecărei religii. Prin urmare, globalizarea a devenit un „măr al discordiei” pentru marile religii ale lumii.

Islamul este religia care se opune cel mai fervent globalizării. Acest sentiment de respingere a mondializării este alimentat de caracterul secularist al ei. Aspectul care îi conferă islamului statutul de religie globală este comunitatea numită *umma*. Musulmanii sunt împreună datorită acelei comunități a credinței care transcende granițe, culturi și etnii. *Umma* este o stare de spirit, o formă de conștiință socială sau o comunitate imaginară a credincioșilor. Unii cercetători, adepți ai teoriei haosului global, afirmă că islamul este incapabil să coexiste pașnic cu alte entități religioase și civilizaționale într-o epocă a globalizării, unde destinele culturilor se întrepătrund în mod inexorabil.

Din punct de vedere religios, iudaismul este destinat doar poporului evreu, nu și celorlalți oameni, care au fost considerați *goimi*, fapt pentru care nu există un misionarism religios iudaic. Cu toate acestea, preocuparea evreilor este ca „fiecare persoană, în propriul mod și prin propria credință, trebuie să perceapă Unitatea lui Dumnezeu, iar consecințele acestei unități sunt: o

singură lume, o rasă și un cod moral. Oricine acționează dinspre și pentru această unitate și unicitate a lui Dumnezeu promovează scopul divin al iluminării globale”¹⁰.

Hinduismul este reprezentat în lumea globalizată la nivelul Mișcărilor Religioase înființate de maeștrii proveniți din India și „instalați” în bogatele state ale Europei și Americii de Nord. Omul contemporan este unul pragmatic. Cu siguranță că ar dori ca pragmatismul său să fie exprimat și religios, dar cu toate că este ateu, nicio religie nu este dispusă să ofere așa ceva, decât budismul. Prin urmare, budismul este o religie foarte apropiată de noul context al globalizării. Putem spune că dintre toate religiile tradiționale, budismul este cel mai propice pentru o globalizare a secularismului și ateismului. Probabil din acest motiv Dalai Lama este personalitatea cea mai celebră în unele state europene.

Capitolul V. CREȘTINISMUL ÎN SOCIETATEA CONTEMPORANĂ. O ANALIZĂ DIN PERSPECTIVĂ ORTODOXĂ

Am decis ca ultimul capitol să fie destinat celei mai importante religii din istorie. Am arătat că fiecare confesiune creștină are o particularitate când vine vorba de globalizare. Dintre cele trei mari laturi ale creștinismului, cel mai mult se apropie de ideea de globalizare, Biserica Romano-Catolică. Însuși cuvântul catolic are înțelesul de universal. Protestantismul și Creștinismul ortodox nu sunt așa de trans-naționale precum catolicismul. Acesta un sentiment de răspundere față de întreaga umanitate, acest lucru putându-se observa din mesajele pe care Biserica le transmite lumii. Samuel Huntington, în *Ciocnirea Civilizațiilor*, a ajuns să afirme că Biserica Catolică și Doctrina Socială a ei a fost cea mai puternică forță instituțională în ultima parte a secolului XX și care a favorizat democrația în întreaga lume¹¹. Situația evocată de Huntington nu era posibilă, cel puțin nu în felul acesta, fără contribuția centrală a Papei Ioan Paul al II-lea, care a reușit să îndulcească secularismul acerb și să redimensioneze Biserica Catolică în ochii umanității.

Primul pas făcut de Bisericile Protestante cu scopul de a se sincroniza cu tendințele universaliste ale vremii este apariția ecumenismului. Acesta este rodul post-colonialismului, după

¹⁰ Rabbi Rami M. Shapiro, *Judaism and globalization*, în, Sri Ramakrishna Math, „Globalization - Stepping into the One World”, Mylapore, Sri Ramakrishna Math Printing Press, 2010, passim.

¹¹ Samuel Huntington, *The Clash of Civilizations*, apud, William F. Ryan, *Personal Comments, Reflections and Hopes*, în John A. Coleman, William F. Ryan, (Edt.) „Globalization and Catholic Social Thought. Present crisis, Future Hope”, New York, Novalis, 2005, p. 262.

cum afirma Kirsteen Kim, o profesoară de teologie din Anglia, într-o conferință susținută la Bossey¹².

Biserica Ortodoxă Română, Sârbă, Ucraineană și cea Rusă sunt considerate cele mai fervente instituții ecleziastice din sfera ortodoxă care luptă împotriva globalizării. Atitudinea conservatoare reiese din poziția față de secularizare, occidentalizare și globalizare. Globalizarea este o provocare pentru Bisericile Ortodoxe datorită caracterului naționalist al acestora, dar și asocierii ei cu secularizarea și relativismul specific occidental¹³. Tot în acest context, Bisericile Ortodoxe se consideră autentice păstrătoare ale culturii creștine, pe care trebuie să o apere în fața globalizării.

În următoarea parte a capitolului V am făcut o analiză sumară a postmodernității din perspectiva teologiei ortodoxe. Postmodernitatea a promovat superioritatea individului. Acesta nu mai are nevoie de apartenență, ci aparține doar lui însuși. De aici apare și ideea de Drepturile omului, dar mai ales globalizarea. Capacitatea individului de a fi lui-și aparținător înseamnă contestarea oricărei forme de identitate și, prin urmare, pe acest tipar apărând, sau fiind posibilă globalizarea. În acest mediu, individul are o singură apartenență, specia umană. Deci, omul este natura care aparține naturii și concepe natura ca adevăr. Pentru el nu mai există valori supranaturale și deci nu mai așteaptă o „izbăvire” venită din transcendent. Însăși ideea unei justiții perfecte pe pământ garantată de marile instituții juridice mondiale, CEDO etc., nu promite o a doua șansă a implementării adevărului și dreptății. Adevărul etern nu mai este așteptat.

Părintele Ioan Ică Jr. ne prezintă un *modus vivendi* corect pentru omul supus nihilismului postmodern: „singura șansă de a rezista eficient colapsului ontologic nihilist al «ultimului om» – contaminat fiziologic, barbarizat afectiv, falsificat intelectual de jocuri secunde și confiscat de hipnoza mediilor, precum și a mutațiilor sociale ale globalizării – este acela de a explicita și articula reciproc benefic ontologia divino-umană, transcendent-imanentă și personalist-comunitară implicită în figura ideală a credinței Bisericii creștine cu figura sociologică și instituțiile modernității clasice: știință, capitalism, democrație liberală”¹⁴.

¹² Kirsteen Kim, Prelegere susținută în panelul: *Global History and the Churches in the 20th century*, la conferința „The Globalization of Churches: Global Transformation and Ecumenical Renewal of the World Council of Churches in the 1960s and 1970s” organizată de Karlsruhe Institute of Technology la, The Ecumenical Institute, Bossey, 4-6 Martie 2011.

¹³ Suna Gulfer Ihlamur-Oner, *The Orthodox Tradition in a Globalising World*, în Robert W. Hefner, John Hutchinson, Sara Mels & Christiane Timmerman (ed.), „Religions in Movement. The Local and the Global in Contemporary Faith Traditions”, New York, Routledge, 2013, p. 85.

¹⁴ Ioan Ică jr., *Globalizarea - mutații și provocări*, în Ioan Ică jr., Germano Marani, (ed.) „Gândirea socială a Bisericii. Fundamente – documente – analize perspective”, Sibiu, Editura Deisis, 2002, pp. 492-493.

În finalul capitolului am încercat să oferim o variantă ideală de globalizare. Omul are în mod ființial dorința unității, însă numai prin mijloacele puse la îndemână de Hristos Adevărul poate să înfăptuiască unitatea. Dacă globalizarea reprezintă un imperialism, putem să spunem că și creștinismul este un imperialism al Harului și Adevărului. Modelul suprem al unității este Sfânta Treime. Aceasta este standardul-infinit al unității între oameni. Imaginea unității ființei Sfintei Treimi în om este chipul acestuia, chip la crearea căruia a participat întreaga Sfântă Treime. Datorită acestui fapt, omul a fost chemat la „o unitate” chiar și aici pe pământ sub forma corpului eclezial.

A fost nevoie de Întruparea Fiului pentru ca modul-de-a-fi-împreună să fie cel corect. Răspunsul față de chemarea la comuniune se actualizează de fiecare om prin participarea la viața Bisericii. Participarea la viața Bisericii nu este discriminatorie, nu mai există diferențieri de ordin social, etnic, cultural, rasial etc. În creștinism, binele nu este bine dacă nu este bine de la început până la final. Cu alte cuvinte, scopul nu scuză mijloacele, iar la nivel eclezial, acest silogism este valabil și când vine vorba de unitatea la care suntem chemați, și anume, instrumentul sau „binele” prin care se realizează unitatea este sfințenia. În caz contrar, Biserica se transformă într-un totalitarism sau într-o instituție a constrângerii denaturându-și condiția: „unitatea și sfințenia arată că Biserica îi unește și-i sfințește pe oameni. Euharistia în lumea globalizată este garantul unic al solidarității interumane, dar și cu mediul înconjurător, prin proveniența ei Eshatologică. Pentru ca globalizarea să fie un sistem longeviv are nevoie de Euharistie ca element reprezentativ al Eshatonului. Globalizarea promovează o împreună implicare în problemele lumii întregi, însă numai rugăciunea euharistică, prin caracterul ei universal, poate să împlinească munca pe care o fac promotorii globalizării, deoarece este lipsită de orice interes egoist.

CONCLUZII

În zilele noastre accentul cade pe individ, nu pe societate. Societatea nu este compusă din comunități *gemeinschaft*, ci din indivizi care au fost educați să trăiască în societate într-un mod independent. Educația omului nu are ca scop împlinirea lui în familie sau comunitate. Religiile tradiționale însă promovează contrariul și valorizează comunitatea în detrimentul societății, ceea ce amplifică discordanța cu post-modernitatea. Acestea încă mai funcționează pe vechile tipare de dinaintea apariției modernității și post modernității. Apariția acestora a reprezentat o hiperbolizare a individului ca entitate a naturii, venită de nicăieri și care se îndreaptă spre nicăieri, ceea ce a

condus la proliferarea nihilismului. Prin urmare, singura certitudine rămâne pentru el viața aceasta, *hic et nunc*.

Globalizarea a „reușit” să perceapă instituțiile religioase ca adevărați dușmani, mai ales cele care au un puternic caracter național. Asocierea Stat-Biserică nu este privită cu „ochi buni” de artizanii globalizării. În această situație este și Biserica Ortodoxă Română, care trăiește într-un climat ostil, alimentat de către entitățile occidentale. Acest fapt este firesc și aducem ca argument faptul că globalizarea se manifestă asemenea unei colonizări, iar întotdeauna colonizarea a presupus și instaurarea unui alt tipar religios. De aceea, lucrarea noastră a tratat tiparele, fenomenele sau înnoirile spectrului religios cu preponderență occidental.

O altă concluzie la care am ajuns după cercetarea noastră este că toate elementele constituente ale globalizării formează un tot unitar și sunt prezentate ca *adevăr singular*. Cu alte cuvinte, bunăstarea, liberalismul, nonconformismul, individualismul, se consideră adevăr ultim, adevăr pentru care umanitatea s-a luptat o istorie întreagă. Auzim de multe ori în societatea noastră că astăzi lumea – în speță, cea occidentală –, adică *civilizația post-europeană*, este fundamentată pe valori care nu au mai fost în întreaga istorie a umanității. Ca să se ajungă la acest rezultat, s-a trecut prin două războaie mondiale. Aceste presupuse valori dobândite se folosesc de globalizare, transformând-o într-un vehicul pentru răspândirea lor. Totuși, se omite faptul că individualizarea sau primatul individului asupra tot ceea ce există a condus la apariția atrocităților secolului XX.

BIBLIOGRAFIE

Izvoare:

1. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, București, Editura I.B.M.B.O.R., 2008.
2. *Didahia sau Învățătura celor 12 apostoli*, Colecția PSB, vol I, Trad. Dumitru Fecioru, București, Editura I.B.M.B.O.R., 1979.
3. Sfântul Iustin Martirul și Filosoful, *Apologia I*, trad. Dumitru Fecioru, Colecția PSB vol. 2, București, Editura I.B.M.B.O.R., 1980.

Cărți:

1. Achimescu, Nicolae, *Noile Mișcări Religioase*, Cluj Napoca, Editura Limes, 2002.
2. *Idem*, *Religie, modernitate și postmodernitate*, București, Editura Trinitas a Patriarhiei Române, 2013.
3. *Idem*, *Religii în dialog*, Iași, Editura Trinitas, 2006.
4. Adler, Margot, *Drawing Down the Moon: Witches, Druids, Goddess-worshippers, and Other Pagans in America*, London, Penguin, 2006.
5. Albrow Martin, and Elisabeth King (Edd.), *Globalization, Knowledge and Society*, London, Sage Publications, 1990
6. Aldridge, Alan, *Religion in the Contemporary World: A Sociological Introduction*, Third Edition, Cambridge, Polity Press, 2013.
7. Alexe, Iris, Bogdan Păunescu, *Studiu asupra fenomenului imigrației în România. Integrarea străinilor în societatea românească*, Ediție electronică, 2011.
8. Artz, Lee, and Yahya R. Kamalipour, *The Globalization of corporate media hegemony*, New York, State University of New York Press, 2003.
9. Axford, Barrie *Theories of Globalization*, Cambridge, Polity Press, 2013
10. Bakalian, Anny, *Armenian-Americans. From Being to Feeling Armenian*, New Brunswick, Transaction Publishers, 1993.
11. Barber, Benjamin, Andrea Schulz, *Jihad vs. McWorld: How Globalism and Tribalism are Reshaping the World*, New York, Ballantine Books, 1996.
12. Bari, Ioan, *Globalizarea și probleme globale*, București, Editura Economică, 2001.
13. *Idem*, *Probleme globale contemporane*, București, Editura Economică, 2003.
14. Barna, Cristian, *Cruciada Islamului*, București, Editura Top Form, 2007.
15. Barry A., Kosmin and Ariela Keysar, *American Religious Identification Survey (ARIS 2008): Summary report*, Hartford, Trinity College, 2009.
16. Bauman, Zigmunt, *Vite che non possiamo permetterci – conversazioni con C. Rovirosa-Madrado*, trad. di M. Cupellaro, Roma-Bari, Laterza, 2011.
17. Bauman, Zygmunt, *Liquid Modernity*, Cambridge, Oxford, Malden, Blackwell Publishers, 2000.
18. Bayes, Jane H., *Globalizarea, democratizarea și regimurile de gen*, trad. Nadia Farcaș și Alina Pelea, București, Editura Polirom, 2004.

19. Baylis, John, Steve Smith, Patricia Owens, *The Globalization of World Politics: An introduction to International Relations*, New York, Auckland, Cape Town, Hong Kong, Kuala Lumpur, Madrid, Melbourne, New Delhi, Shanghai, Taipei, Toronto, Oxford University Press, 2011
20. Beckford, James A., *Social Theory and Religion*, Cambridge, New York, Cambridge University Press, 2003.
21. *Idem*, *The vagaries of religious pluralism*, in *Social Theory and Religion*, Cambridge University Press, 2003.
22. Bekoff, Marc, *The Emotional Lives of Animals*, Novato, New World Library, 2007.
23. Berger, Peter, *The Sacred Canopy: Elements of a Sociological Theory of Religion*, New York, Doubleday, 1967.
24. *Idem*, *Religions in a Global Society*, London, New York, Routledge, 2006.
25. Bhabha, Homi, *The Location of Culture*, New York, Routledge, 1994.
26. Blain, Jenny, *Nine worlds of seid-magic: Ecstasy and neo-shamanism in North European*, detalii???
27. Bonewits, Isaac, *ArnDraiocht Fein*, 1986, *apud*, Leslie Ellen Jones, *Druid Shaman Priest: Metaphors of Celtic Paganism*, Middlesex, Hisarlik Press, 1998.
28. Bosch, David J., *Transforming Mission: Paradigm Shifts in Theology of Mission*, Maryknoll, New York, Orbis Books, 1991.
29. Brena, Gian Luigi, *Dialogo tra civilita e secolarizzazione: Per una laicita non secolaristica*, Padova, Messaggero di Sant Antonio – Editrice, 2012.
30. Bria, Ion, *Romania: Orthodox Identity at a Crossroads of Europe*, Gospel and Cultures Pamphlet 3, Geneva, WCC Publications, 1995.
31. Brown, Norman O., *Love's Body*, New York, Vintage Books, 1968.
32. Brownmiller, Susan, *In Our Time: Memoir of a Revolution*, New York, Dell Publishing, 1999.
33. Bulgakov, Serghei, *Dogma euharistică*, trad. Tit Simedrea, București, Editura Paideia, 2000.
34. Bunea, Victor, *Religiile lumii, presa și fenomenul religios*, Sibiu, Editura "Alma Mater", 2002.
35. Burnett, Tylor, *Primitive Culture: Researches Into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art Edward, and Custom*, London, John Murray, 1871.
36. Camp, Gregory S., *Selling Fear: Conspiracy Theories and End-Times Paranoia*. Grand Rapids, Michigan: Baker Books, 1997.
37. Carp, Radu, *Dumnezeu la Bruxelles. Religia în spațiul public european*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2009.
38. Carvalhaes, Claudio, *Eucharist and Globalization: Redrawing the Borders of Eucharistic Hospitality*, Princeton, Pickwick Publications, 2013.
39. Chavez, Mark, *American Religion: Contemporary Trends*, Princeton, New Jersey, Oxfordshire, Princeton University Press, 2011.
40. Clarke, Peter B., *New Religions in Global Perspective. A study of religious change in the modern world*, London, New York, Routledge, 2006.
41. Clement, Olivier, Patriarul Ecumenic Bartolomeu I, *Adevăr și libertate. Ortodoxia în contemporaneitate*,
42. Collier, Paul, David Dollar, (Edd.) *Gloalization, Growth and Poverty: Building an Inclusive World Economy*, New York, Washington, Oxford University Press, 2002
43. Constantinescu, Viorica S., *Evreul stereotip*, Editura Eminescu, București, 1996.
44. Cowan, Douglas E., și David G. Bromley, *Cults and New Religions: A Brief History*, Second Edition, Oxford, John Wiley & Sons, 2015.
45. Cuciuc, Constantin, *Religii noi în România*, București, Editura Gnosis, 1996.
46. De Luna, Giovanni, *Una politica senza religione*, Torino, Giulio Einaudi editore, 2013.

47. Decker, R., T. Depaulis și M. Dummett, *A Wicked Pack of Cards: the Origins of the Occult Tarot*, New York, St Martin's Press, 1996.
48. Delumeau, Jean, *Religiile lumii*, (coord.), trad. Angela Pagu, Carmen Stoean, București, Humanitas, 1996.
49. Dumitru, Sandu, *Spațiul social al tranziției*, Editura Polirom, Iași, 2005.
50. Dumont, Louis, *Essays on Individualism: Modern Ideology in Anthropological Perspective*, Chicago, University of Chicago Press, 1986.
51. Durkheim, Emile, *Formele elementare ale vieții religioase*, Traducere Magda Jean Renaud și Silviu Lupescu, Iași, Editura Polirom, 1995.
52. Echols, Alice, *Daring to be Bad: Radical Feminism in America 1967-1975*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1989.
53. Edelson, Mary Beth, *Speaking for Myself*, Lady Unique, 1976.
54. Edwards, Linda, *A Brief Guide to Beliefs: Ideas, Theologies, Mysteries, and Movements*, Louisville, Westminster John Knox Press, 2001.
55. Eliade, Mircea, *Șamanismul și tehnicile arhaice ale extazului*, Trad. Brândușa Prelipceanu și Cezar Baltag, București, Humanitas, 2014.
56. Eller, Cynthia, *Living in the Lap of the Goddess. The Feminist Spirituality Movement in America*, New York, Beacon Press, 2001.
57. Felmi, Karl Christian, *De la Cina cea de Taină la Dumnezeiasca Liturghie a Bisericii Ortodoxe*, Ediția a II-a, Trad. Ioan I. Ică, Sibiu, Editura Deisis, 2008.
58. Filoramo, Giovanni *Istoria religiilor*, vol. III, Religiile dualiste. Islamul, Iași, Polirom, 2009.
59. *Idem*, *Istoria Religiilor: Religiile Indiei și ale Orientului îndepărtat*, vol. IV, Iași, Editura Polirom, 2010.
60. Fischer, Claude, Michael Hout, *Century of Difference: How America Changed in the Last One Hundred Years*, New York, Russel Sage Foundation, 2006.
61. Fonta, Ilie, *Libertatea Religioasă în lumea contemporană*, București, 1994.
62. Foucault, Michel, *The History of Sexuality*, New York, Pantheon Books, 1978.
63. Gardner, Gerald, *The Meaning of Witchcraft*, York Beach, Red Wheel, 1959.
64. Gauchet, Marcel, *Ieșirea din religie. Parcursul laicității*, trad. Mona Antohi, București, editura Humanitas, 2006.
65. Gawain, Shakti, *Living in the Light: A Guide to Personal and Planetary Transformation*, London, Eden Grove Editions, 1988.
66. George Soros, *Despre globalizare*, trad. Silviu Lupescu, București, Editura Polirom, 2002
67. Gilbert, R.A., *Revelations of the Golden Dawn: The Rise and Fall of a Magical Order*, Slough, Quantum/Foulsham, 1997.
68. Gilroy, Paul, *After Empire: Melancholia or Convivial Culture?* London, Routledge, 2004,
69. Godwin, Joscelyn, *The Theosophical Enlightenment*, 1994.
70. Gonzalez, Ondina E., *Christianity in Latin America: a history*, New York, Cambridge University Press, 2008.
71. Goodall, Jane, și Marc Bekoff, *The Ten Trusts: What We Must Do to Care for the Animals We Love*, San Francisco, Harper San Francisco, 2003.
72. Gray, John, *Black Mass: Apocalyptic Religion and the Death of Utopia*, London, Allen Lane, 2007.
73. Greer, John Michael, *The Druidry Handbook. Spiritual Practice Rooted in the Living Earth*, Weister, Red Wheel, 2006.
74. Guenon, Rene, *Criza lumii moderne*, traducere Anca Manolescu, București, Editura Humanitas, 2008.

75. Hanson., Brad, "The 'Westoxication' of Iran: Depictions and Reactions of Behrangi, Āl-e Ahmad, and Shari'ati." *International Journal of Middle East Studies* 15 (1983).
76. Harvey, Graham, *Animism: Respecting the Living World*, London, Hurst & Co, 2005.
77. *Idem*, *Listening People, Speaking Earth: Contemporary Paganism*, (ediția a II-a), London, Hurst & Company, 2007.
78. Heelas, Paul, *The New Age Movement: Religion, Culture and Society in the Age of Postmodernity*, Cambridge, Massachusetts, Blackwell, 1996.
79. Held, David Anthony McGrew, Davin Goldblatt, Jonathan Perraton, *Transformări globale. Politică, economie și cultură*, Trad. Elena Lupașcu, Adriana Ștraub, Mihaela Bordea, Alina-Maria Turcu, Iași, Editura Polirom, 2004.
80. Herberg, Will, *Protestant –Catholic – Jew. An essay in American Religious Sociology*, Chicago, The University of Chicago Press, 1955, 1960.
81. Hervieu-Léger, Danièle, *Religion as Chain of Memory*, Michigan, Rutgers University Press, 2000.
82. Hogan, John P., *Cultural Identity, Pluralism and Globalization*, vol. II, Washington, Library of Congress Cataloging-in-publication, 2005.
83. Holton, Robert J., *Globalization and the nation-state*, New York, St. Martin's Press, 1998
84. Hopman, Ellen Evert, și Bond Lawrence, *Circle Sanctuary, People of the Earth: The New Pagans Speak Out*, Rochester, Vermont: Destiny Books, 1996.
85. Hubbard, L. Ron, *The hope of Man*, apud, Hugh B. Urban, *The Church of Scientology: A History of a New Religion*, Princeton, Princeton University Press, 2011.
86. Hutton, Ronald, *Blood and Mistletoe: The History of the Druids in Britain*, New Haven, Connecticut, Yale University Press.
87. *Idem*, *The Triumph of the Moon: A History of Modern Pagan Witchcraft*, Oxford, Oxford University Press, 1999.
88. Iloaie, Ștefan, *Relativizarea valorilor morale. Tendințele eticii postmoderne și morala creștină*, Cluj Napoca, Editura Renașterea, 2009.
89. Ingold, Tim, *The Perception of the Environment. Essays on livelihood, dwelling and skill*, London și New York, Routledge, 2000.
90. Ionescu, Sorin, în „Introducere la Niccolo Machiavelli, *Principiele*, Trad din limba italiană de Sorin Ionescu, București, Societatea Română de Filosofie, s.a.
91. Jansen, Yolande, *Secularism, Assimilation and the Crisis of Multiculturalism*, Amsterdam, Amsterdam University Press, 2013.
92. Jones, Peter, *The Gnostic Empire Strikes Back: An Old Heresy for the New Age*, Phillipsburg, P & R Publishing, 1992.
93. Jørgensen, Adelin, *Jesus Imandars and Christ Bhaktas. Two Cases Studies of Interreligious Hermeneutics and Identity in Global Christianity*, Frankfurt am Main, Peter Lang, 2008.
94. Jurcan, Emil, *Feminismul: o analiză teologică*, , Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2000.
95. *Idem*, *Lumea religioasă contemporană. Evoluție și problematizare*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2008
96. *Idem* *Lumea religioasă veche. Mesaje antice despre revelația pierdută*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2003,
97. *Idem* *Maestrul Oriental și Duhovnicul Creștin. Mișcările „Guruiste într-o analiză creștină*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2002.
98. *Idem* *Satanismul în cadrul ocultismului: o analiză creștină*, , Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2008. Kalaitzidis, Pantelis, *Ortodoxie și Modernitate*, traducere de Florin Cătălin Ghiț, Cluj Napoca, editura Eikon, 2010.

99. Kefala, Eleni, *Peripheral (post) modernity: the syncretist aesthetics of Borges, Piglia, Kalokyris and Kyriakidis*, New York, Peter Lang Publishing, 2007.
100. Kelly, Rita Mae, Jane H. Bayes, Mary E. Hawkesworth, Brigitte Young (coord.), *Gen, globalizare și democratizare*, Trad. Nadia Farcas și Alina Pelea, București, Editura Polirom, 2004.
101. Kemp, Daren, *New Age: A guide*, Edinburgh, Edinburgh University Press, 2004.
102. Kent, Stephen A., *From Slogans to Mantras: Social Protest and Religious Conversion in the Late Vietnam War era*, Syracuse, New York, Syracuse University Press, 2001.
103. Kippenberg, Hans, *Rediscovering Religious History in the Modern Age*, Princeton, Princeton University Press, 2002.
104. Klostermaier, Klaus, *A Concise Encyclopedia of Hinduism*, Oxford, Oneworld Publications, 1998.
105. Kraemer, Hendrik, în cartea *The Christian Message in a Non-Christian World*, New York, International Missionary Council, 1956.
106. Kurtz, Lester R., *Gods in the Global Village. The World's religions in sociological Perspective*, Fourth Edition, Los Angeles, London, Sage Publications, 2016.
107. *Idem Gods in the Global Village: The World's Religions in Sociological Perspective*, London & New Delhi, Pine Forge Press, 1995.
108. Lammens, Henri, *Islamul. Credințe și instituții*, Traducere Ioana Feodorov, București, Editura Corint, 2003.
109. Landucci, Cecilia, Patrizia Manzola (Edd.), *Cambia ...menti – percorsi formativi su globalizzazione, intercultura, economia, ambiente*, Roma, Editura Citta Nuova, 2013
110. Larson, Bob, *Larson's New Book of Cults*, Wheaton, Tyndale House, 1989.
111. Lenoir, Frederich et Yse Tardan-Masquelier, *Encyclopedie des religions*, vol. II Themes, Paris, Bayard, 1997.
112. Lewis, James R., Gordon Melton, *Perspectives on the New Age*, New York, State University of New York Press, 1992.
113. Liebman, Charles S., Eli'ezer Don-Yihya, *Civil Religion in Israel: Traditional Judaism and Political Culture in the Jewish State*, Berkeley, Los Angeles, London, University of California Press, 1983.
114. Luckmann, Thomas, *The Invisible Religion*, London, Macmillan, 1967.
115. Machiavelli, Niccolo, *Discorsi sopra la prima deca di Tito Livio*, în „Tutte le opere, Roma, 1939.
116. MacLaine, Shirley, *Dancing in the Light*, Toronto, Bantam Books, 1985.
117. Magliocco, Sabina, *Witching Culture: Folklore and NeoPaganism in America*, Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 2004.
118. Manolescu, Anca, *Europa și întâlnirea religiilor, Despre pluralismul religios contemporan*, Iași, Editura Polirom, 2005.
119. Mantzaridis, Georgios, *Globalizare și universalitate*, București, Editura Bizantină, 2002.
120. Marga, Andrei, *Religia în era globalizării*, Cluj Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2003.
121. *Idem Religia în era Globalizării*, Ediția a III-a, Cluj Napoca, Editura Fundației pentru Studii Europene, 2006.
122. Martin, Hans-Peter, Harald Schumann, *Capcana globalizării. Atac la democrație și bunăstare*, Trad. Traian Pleșca, București, Editura Economică, 1999.
123. Martin, Walter, *Cults Reference Bible*, Santa Ana, Vision House, 1981, *apud*, John Saliba, *Understanding new religious movements*, ed a II-a, New York, Oxford, AltaMira Press, 2003.
124. *Idem The New Cults*, Santa Ana, Vision House, 1980.
125. Mc Luhan, Marshall, *The Gutenberg Galaxy: the making of typographic man*, First Edition, Toronto, University of Toronto Press Incorporated, 1962.

126. McIntosh, C., *The Rosicrucians: The History, Mythology and Rituals of an Esoteric Order*, Weiser, York Beach, Maine, 1997.
127. Melton, Gordon, *The Church of Scientology*, Salt Lake City, Signature Press, 2000.
128. Modood, Tariq, *Multiculturalism*, Cambridge, Polity Press, 2007.
129. *Idem*, *Multiculturalism. A civic idea*, Second Edition, Cambridge, Polity Press, 2013.
130. Morandini, Simone, *Da credenti nella globalizzazione - Teologia ed etica in orizzonte ecumenico*, Bologna, Edizioni Dehoniane, 2008.
131. Newton, J.F., *The Builders: The Story and Study of Masonry*, London, Allen & Unwin,
132. Noel, Daniel, *The Soul of Shamanism: Western Fantasies, Imaginal Realities*, New York, Continuum, 1997.
133. Orr, Restall, Emma, *Druidry*, London, Thorsons, 2000.
134. Palmer, Susan J., *Aliens Adored: Rael's UFO Religion*, New Jersey, Rutgers University Press, 2004.
135. Panikkar, Raimon, *Pluralismo e interculturalità. Culture e religioni in dialogo*, Milano, Jaca Book, 2009.
136. Parsons, Gerald, *The Growth of Religious Diversity: Traditions*, Methuen, The Open University, 1994.
137. Parsons, Talcott, *Religion in a Modern Pluralistic Society*, 1965,
138. Partridge, Christopher, *New Religions: A Guide To New Religious Movements, Sects and Alternative Spiritualities*, New York, Oxford University Press, 2004.
139. *Idem*, *The Re-enchantment of the West: Alternative Spiritualities, Sacralisation, Popular Culture, and Occulture*, Vol. 1, London, New York, T & T Clark International, 2004.
140. Pearson, Joanne, *Wicca and The Christian Heritage. Ritual, sex and magic*, New York, Routledge, 2007.
141. Pieterse, Jan Nederveen, *Ethnicities and Global Multiculture: Pants for an Octopus*, Lanham, Rowman and Littlefield, 2007
142. Popescu, Dumitru, *Prefață la*, Ion Popescu, *Ortodoxie și postmodernism*, București, Editura Paralela 45, 2005.
143. Putnam, Robert D., *Bowling alone: The Collapse and Revival of American Community*, New York, Simon & Schuster Paperbacks, 2000.
144. Rămureanu, Ioan, *Istoria Bisericească universală*, Manual pentru Seminariile teologice, București, Editura I.B.M.B.O.R., 2004.
145. Redissi, Hamadi, Jan-Erik Lane, *Religion and Politics: Islam and Muslim Civilization*, Farnham, Burlington, Ashgate Publishing Company, 2009.
146. Remete, George, *Ființa și Crediința: Crediința*, vol III, București, Editura Paideia, 2016.
147. Remond, Rene, *L'Americanisme en France de 1815 a nos jours*, Brussels, Fayard, 1999.
148. Remond, Rene, *Religie și Societate în Europa. Secularizarea în secolele al XIX-lea și XX 1780-2000*, traducere Giuliano Sfichi, București, Polirom, 2003.
149. Reuss, Theodor, *Jubilæums-Ausgabe Der Oriflamme*, Berlin, 1912, *apud*, Francis King, *Ritual Magic in England (1887 to the Present Day)*, London, Neville Spearman, 1970.
150. Rizzi, Marco, *Cesare e Dio. Potere spirituale e potere secolare in Occidente*, Bologna Il Mulino, 2009.
151. Robertson, Roland, *Globalization: Social theory and Global Culture*, London, SAGE Publications Ltd, 1992.
152. Robinson, William, *Apud*. George Ritzer, *Globalization: A Basic Text*, Singapore, Blackwell Publishing, 2010.
153. Rothenberg, Jerome, *Technicians of the Sacred: A Range of Poetry from Africa, America, Asia, Europe, and Oceania*, California, University of California Press, 1985, *apud*, Robert J. Wallis, *Shamans/ Neo-Shamans. Ecstasy, alternative archaeologies and contemporary Pagans*, London, New York, Routledge, 2003.

154. Rus, Remus, *Istoria Filosofiei Islamice*, București, Editura Enciclopedică, 1994.
155. Russell, Peter, *The TM Technique: An Introduction to Transcendental Meditation and the Teachings of Maharishi Mahesh Yogi*, London, Routledge, 1977.
156. Sagan, Carl, *The Demon-Haunted World: Science as a Candle in the Dark*, New York, Random House, 1995.
157. Saliba, John, *Understanding new religious movements*, ed a II-a, New York, Oxford, AltaMira Press, 2003.
158. Salvarani, Brunetto, *Il Fattore R. Le religioni alla prova della globalizzazione*, Bologna, Editura Eni, 2012.
159. Schmemmann, Alexander, *Euharistia – Taina Împărăției*, trad. Pr. Boris Răduleanu, București, Editura Bonifaciu, s.a.
160. *Idem*, *Euharistia – Taina Împărăției*, trad. Pr. Boris Răduleanu, București, Editura Bonifaciu, s.a.
161. *Idem*, *Pentru Viața Lumii: Sacramentele și Ortodoxia*, trad. Aurel Jivi, București, Editura E.I.B.M.B.O.R., 2001.
162. Schmemmann, Alexander, *Pentru Viața Lumii: Sacramentele și Ortodoxia*, trad. Aurel Jivi, București, Editura E.I.B.M.B.O.R., 2001.
163. Schmitt, Carl, *La categorie del politico*, a cura di Gianfranco Miglio e Pierangelo Schiera, Bologna, Il Mulino, 1972.
164. Schuerkens, Ulrike, *Current Sociology*, May/July, 2003, *apud*. Mihai Pascaru, *Habitatul risipit de globalizare: Impactul psiho-social și rezidenția al Proiectului Roșia Montană Gold Corporation*, Cluj Napoca, Editura Argonaut, 2007.
165. Scrima, Andre, *Religii ale mântuirii și mântuire în Cristos*, vol îngrijit și prefață de Anca Manolescu, traducere traducere Mihai Maci, Editura Deisis, Sibiu, 1997.
166. *Idem*, *Teme ecumenice*, trad. Anca Manolescu, București, Editura Humanitas, 2004.
167. Sfântul Ioan din Kronstadt, *Cerul pe pământ – cugetări mistice despre Biserică și cultul divin Ortodox*, Sibiu, editura Deisis, 1996.
168. Sidky, Homayun, *Religion. An anthropological perspective*, New York, Oxford, Peter Lang Publishing, 2015.
169. Singleton, Andrew, *Religion, Culture and Society. A global Approach*, Los Angeles, London, Sage Publications, 2014.
170. Smith, Dennis, și Hal Taussing, *Many Tables: The Eucharist in the New Testament and Liturgy Today*, Princeton, Wipf & Stock Publications, 2001.
171. Snyder, Gary, *The Old Ways*, San Francisco, City Lights, 1977.
172. *Idem*, *The Practice of the Wild*, San Francisco, North Point, 1990.
173. Soysal, Yasemin, *Limits of citizenship. Migrants and postnational Membership in Europe*, Chicago, University of Chicago Press, 1994.
174. Spangler, David, *Revelation: The Birth of a New Age*, Findhorn Foundation, The Park, Forres 1977.
175. Sponsel, Leslie E., *Spiritual Ecology: a Quiet Revolution*, Santa Barbara, Abc-Clio, 2012.
176. Stăniloae, Dumitru, *Spiritualitate și Comuniune în Liturgia Ortodoxă*, Ediția a II-a, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2004.
177. Starhawk, *Dreaming the dark*, ediția a II-a, Boston, Beacon Press, 1988.
178. Stearns, Peter N., *Globalization in World History*, New York, Routledge, 2010.
179. Suarez-Orozco, Marcelo M., and Desiree Baolian Qin-Hilliard (Coord.), *Globalization. Culture and Education in the new millenium*, London, University of California Press, 2004.
180. Sutcliffe, Steven, *Children of the New Age: A History of Spiritual Practices*, London, New York, Routledge, 2003.

- 181.** Sutton, Philip, Stephen Vertigans, *Resurgent Islam: A Sociological Approach*, Cambridge, Polity Press, 2005.
- 182.** Taylor, Bron, *Dark Green Religion. Nature Spirituality and the Planetary Future*, Berkeley, Los Angeles, London, University of California Press, 2010.
- 183.** Taylor, Charles, *A secular age*, Cambridge, The Belknap Press of Harvard University Press, 2007.
- 184.** Temporal, Paul, *Islamic Branding and Marketing. Creating a global islamic business*, Singapore, Jonh Wiley & Sons, 2011.
- 185.** Tomalin, Emma, *Biodivinity and biodiversity: the limits to religious environmentalism*, Farnham, Ashgate, 2009.
- 186.** Touraine, Alain, *A new Paradigm for Understanding Today's World*, trad. Gregory Elliott, Cambridge, Polity Press, 2007.
- 187.** *Idem*, *Libertà, uguaglianza, diversità: Si può vivere insieme?*, Traduzione di Roberto Salvadori, Milano, Il Saggiatore, 2009.
- 188.** Turner, H.J., *Tribal Religious Movements*, în „Encyclopedia Britannica, vol. 18,15, Chicago, 1977.
- 189.** Urban, H.B, *Magia Sexualis: Sex, Magic, and Liberation in Modern Western Esotericism*, Berkeley, Los Angeles, London, University of California Press, 2006.
- 190.** *Idem*, *Tantra: Sex, Secrecy, Politics, and Power in the Study of Religion*, Berkeley, Los Angeles, London, University of California Press, 2003.
- 191.** Valiente, Doreen, *An ABC of Witchcraft, Past and Present*, London, Hale, 1984.
- 192.** Vattimo, Gianni, *After christianity*, New York, Columbia University Press, 2002.
- 193.** Vecoli, Fabrizio, *La religione ai tempi del web*, Roma, Editori Laterza, 2013.
- 194.** Vernet, Jean, *Secolul XXI va fi mistic sau nu va fi deloc*, București, Editura Corint, 2003.
- 195.** Crowley, Vivianne, *Wicca: The Old Religion in the New Millennium*, London and San Francisco, HarperCollins, 1996.
- 196.** Vlas, Natalia, *Globalizarea și religia la începutul secolului XXI*, Cluj Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2008.
- 197.** Voll, John Obert, *Islam: Continuity and Change in the Modern World*, Boulder, Westview, 1982.
- 198.** Von Dehsen, Christian D., Scott L. Harris, *Philosophers and religious leaders*, New York, The Orynx Press, 1999.
- 199.** Wallis, Robert J., *Shamans/ Neo-Shamans. Ecstasy, alternative archaeologies and contemporary Pagans*, London, New York, Routledge, 2003.
- 200.** Weber, Max, *Etica protestantă și spiritul capitalismului*, Trad. Alexandru Diaconovici, București, Editura Antet, 2003.
- 201.** *Idem*, *Etica protestantă și spiritul capitalismului*, traducere Alexandru Diaconovici, București, editura Humanitas, 1993.
- 202.** Wouter J. Hanegraaff, *New Age religion and Western culture: esotericism in the mirror of secular thought*, Leiden, New York, Brill, 1996.
- 203.** Yannaras, Christos, *Adevărul și unitatea Bisericii*, Trad. Ignatie (Ilie) Trif și Uliniuc Ionuț Dumitru, București, Editura Sophia, 2009.
- 204.** *Idem*, *Ortodoxie și Occident*, București, Editura Bizantină, 1995.
- 205.** *Idem*, *Ortodoxia și problemele lumii contemporane*, București, Editura Bizantină, 2003.
- 206.** Yannulatos, Anastasios, *Ortodoxia și problemele lumii contemporane*, Trad. Gabriel Mândrilă și Pr. Constantin Coman, București, Editura Bizantină, 2003.

207. York, Michael, *Pagan ethics: Paganism as World Religion*, Amsterdam, Springer International Publishing, 2016.
208. *Idem*, *Pagan Theology: Paganism as World Religion*, New York, New York University Press, 2003.
209. *Idem*, *The Emerging Network: A Sociology of the New Age and Neo-Pagan Movements*, London, Rowman & Littlefield, 1995.
210. Zizioulas, Ioannis, *Comuniune și alteritate: Ființarea personal-ecclesială*, trad. Pr. Liviu Barbu, București, Editura Sophia, 2013.

Studii și articole:

1. Achimescu, Nicolae, *New Age și religiozitatea post-modernă*, în „Religie Modernitate și postmodernitate, (Nicolae Achimescu ed.), București, Editura Trinitas, 2013.
2. Aenășoaei, Veniamin, „Globalizarea – Câteva aspecte politico-economice și socio-culturale, în Vladimir Petercă, Magdalena Dumitrana (coord.), *Globalizare și comunicare*, Washington-București, The Council for Research in Values and Philosophy, Institutul Teologic Romano-Catolic Sfânta Tereza din București, 2004.
3. Aitamurto, Kaarina, *Russian Rodnoverie: Revisiting Eastern and Western Paganisms*, în „The Changing World Religion Map. Sacred Places, Identities, Practices and Politics, Stanley D. Brunn, Dordrecht, Springer, 2015.
4. Aldred, Lisa, *Plastic Shamans and Astroturf Sun Dances: New Age Commercialization of Native American Spirituality*, în „The American Indian Quarterly, Lincoln, University of Nebraska Press, 2000.
5. Amato, Salvatore, *Identità umana e processi di identificazione politica*, în „Multiculturalismo e identità.
6. Angrosino, Michael, *Civil Religion Redux*, în „Anthropological Quarterly, 2002, 72 (2).
7. Arnett, Jeffrey Jensen, *The Psychology of Globalization*, în „American Psychologist, nr. 10/2002, Maryland University Park
8. Arweck, Elisabeth, *Globalization and New Religious Movements*, în „Religion, Globalization and Culture, (Peter Beyer, Lori Beaman ed.), Leiden, Boston, Brill, 2007.
9. Banchoff, Thomas, *Introduction: Religious Pluralism in World Affairs*, în „Religious Pluralism, Globalization, and World Politics, (ed) Thomas Banchoff, New York, Oxford university Press, 2008.
10. Barker, Eileen, *In and out of places: Varieties of Religious Locations in a Globalising World*, în „Holy Nations and Global Identities: Civil Religion, Nationalism, and Globalisation, Annika Hvithamar, Margit Warburg și Brian Arly Jacobsen (Edd.), Leiden, Boston, Ed.Brill, 2009.
11. Baum, Gregory, *Religion and Globalization*, în John A. Coleman, William F. Ryan, (Edt.) „Globalization and Catholic Social Thought. Present crisis, Future Hope, New York, Novalis, 2005.
12. Beckford, James A., *The Continuum Between “Cults and “Normal Religion*, în „Cults and new religious movements (ed. Lorne L. Dawson), Oxford, Blackwell Publishing Ltd, 2003.
13. *Idem*, *New Religious Movements and Globalization*, în „New Religious Movements in the
14. Bekoff, Marc, Colin Allen, Gordon Burghardt, eds., *The Cognitive Animal: Empirical and Theoretical Perspectives on Animal Cognition*, Cambridge, MIT Press, 2002.
15. *Idem*, *Minding Animals: Awareness, Emotions, and Heart*, Oxford, Oxford University Press, 2002, *apud*, Bron Taylor, *Dark Green Religion. Nature Spirituality and the Planetary Future*, Berkeley, Los Angeles, London, University of California Press, 2010.
16. Bellah, Robert, *Civil Religion in America*, „Daedalus 96, no. 1 (1967).
17. *Idem*, *No Direction Home – Religious Aspects of the American Crisis*, în „Search for the Sacred: The New Spiritual Quest, (Myron B. Bloy Jr ed.), New York, Seabury, 1972.
18. Berger, Helen A., *Contemporary Paganism by the numbers*, în „Handbook of Contemporary Paganism, (James R. Lewis și Murphy Pizza eds.), Leiden, Boston, Brill, 2009.
19. Beyer, Peter, *Globalization and the institutional modeling of religions*, în Peter Beyer, Lori Beaman, „Religion, globalization and Culture...”

20. Bhabha, Homi, *Multiculturalism and post-colonial theory*, in „The Oxford Handbook of Political Theory, 2006.
21. Blake, Eugene Carson, *Uppsala and Afterwards*, in Fey, „The Ecumenical Advance, Louisville, The Westminster Press, 1970.
22. Bochinger, Christoph, „*New Age und moderne Religion: religionswissenschaftliche Analysen*, apud, Pontificio Consiglio della Cultura & Pontificio Consiglio per il Dialogo Interreligioso, *Gesù Cristo – portatore dell'acqua viva. Una riflessione cristiana sul „New Age 3/2/2003*, în Angelo Saporiti (ed), „Cristiani e nuovi movimenti religiosi. Il punto di vista cattolico Torino, Elledici, 2006.
23. Bogdan, Henrik, *The Influence of Aleister Crowley on Gerald Gardner and The Early Witchcraft Movement*, în „Handbook of Contemporary paganism...
24. Bolzendahl, Catherine, and Clem Brooks, *Polarization, Secularization, or Differences as Usual? The Denominational Cleavage in U.S. Social Attitudes since the 1970s*, <http://www.jstor.org>, 2005, accesat la data de 13.03.2015, la adresa <http://www.jstor.org/stable/4120839>, în „The Sociological Quarterly, Vol. 46, No. 1, (Winter, 2005).
25. Brugger, Winfried, *From Hostility through Recognition to Identification: State-Church Models and their Relationship to Freedom of Religion*, in „Secularization and The World Religions, (Hans Joas and Klaus Wiegandt edd.), Liverpool, Liverpool University Press, 2009.
26. Bullard, Thomas E., *Foreword: UFOs—Folklore of the Space Age*, în James R. Lewis, „UFOs and popular culture: an encyclopedia of contemporary myth, Santa Barbara, Abc-Clio, 2000.
27. Cahill, Soble Lisa, *Globalization and the Common Good*, în, John A. Coleman, William F. Ryan, (Edt) „Globalization and Catholic Social Thought. Present crisis, Future Hope, New York, Novalis, 2005.
28. Calhoun, Craig, Mark Juergensmeyer, Jonathan Vanantwerpen, *Introduction*, în, „Rethinking Secularism, Craig Calhoun, Mark Juergensmeyer, Jonathan VanAntwerpen, (edd.)New York, Oxford University Press, 2011.
29. Campbell, Heidi A., *Understanding between Religion Online and Offline in a Networked Society*, în „Journal of the American Academy of Religion, Vol. 80, No. 1., Martie 2012.
30. Casanova, José, *Rethinking Secularization: A Global Comparative Perspective*, in „The Hedgehog Review, Spring and Summer, 2006.
31. *Idem*, *The Religious situation in Europe*, in „Secularization and The World Religions, (Hans Joas and Klaus Wiegandt edd.), Liverpool, Liverpool University Press, 2009.
32. *Idem*, *Catholic and Muslim politics in comparative perspective*, în „Taiwan Journal of Democracy, 1 (2), 2005.
33. *Idem*, *Religion, European secular identities, and European integration*, în „Religion in an Expanding Europe, (Edited by Timothy A. Byrnes and Peter J. Katzenstein), Cambridge, New York, Melbourne, Madrid, Cape Town, Singapore, Sao Paulo, Cambridge University Press, 2006.
34. Casey, Cheryl Anne, *Online Religion and Finding Faith on the Web: An Examination of Beliefnet.org* în „Proceedings of the Media Ecology Association, Volume 2, 2001.
35. Champion, Francoise, *Spirit religios difuz, eclecticism și sincretism*, în „Religiile lumii, Jean Delumeau (coord.), trad. Angela Pagu, Carmen Stoean, București, Humanitas, 1996.
36. Chrystides, George, *Raëlian Church*, în „Encyclopedia of New Religious Movements (edit. Peter B. Clarke), London, New York, Routledge, 2006.
37. Clarke, Peter B., *Scientology (Church of Scientology) Founder: L.Ron Hubbard (b. 1911; d. 1986)*, în „Encyclopedia of New Religious Movements (edit. Peter B. Clarke), London, New York, Routledge, 2006.
38. Clement, Olivier, *Creștinătate, secularizare și Europa*, în, „Gândirea Socială a Bisericii, Coord. Ioan I. Ică jr. și Germano Marani, Sibiu, Editura Deisis, 2002.
39. Coleman, John A., *Making the Connections: Globalization and Catholic Social Thought*, în John A. Coleman, William F. Ryan, (Edt) „Globalization and Catholic Social Thought. Present crisis, Future Hope, New York, Novalis, 2005.

40. Connelly, Louise, *Virtual Buddhism: An Analysis of Aesthetics in Relation to Religious Practice within Second Life Dimensions*, în „Heidelberg Journal of Religions on the Internet, vol. 4.1, 2010.
41. Cornelio, Jayeel Serrano, *The New Face of Global Evangelism: Virtualizing Spiritual Experience*, în „Mediating Piety: Technology and Religion in Contemporary Asia, (Edited by Francis Khok Gee Lim), s. I., Brill Academic Publishers, 2009.
42. Couto, Richard A., and Eric Thomas Weber, *Civil Religion*, în „Political and Civic Leadership: A Reference Handbook, (Richard A. Couto ed.), Washington D.C., Sage Press, 2010.
43. Cowan, Douglas E., și Jeffrey Hadden, *Virtually Religious: New Religious Movements and the World Wide Web*, în „The Oxford Handbook of New Religious Movements, James R. Lewis (Editor), Oxford, New York, Oxford University Press, 2004.
44. Crist, Carol, *Why Women Need the Goddess: Phenomenological, Psychological and political Reflections*, în „Womanspirit Rising: A Feminist Reader in Religion, (Carol Crist, Judith Plaskow), San Francisco, Harper & Row, 1979.
45. Cristi, Marcela, *Durkheim's political sociology. Civil religion, nationalism and cosmopolitanism*, în „Holy Nations and Global Identities: Civil Religion, Nationalism, and Globalization....
46. Crowley, Vivianne, *Wicca as Nature Religion*, în „Nature Religion Today: Paganism in the Modern World, Edinburgh, Edinburgh University Press, 1998.
47. Cusack, Carole M., *The Return of the Goddess: Mythology, Witchcraft and Feminist Spirituality*, în „Handbook of Contemporary paganism....
48. Cushman, Philip, *The Politics of Vulnerability: Youth in Religious Cults*, în „Psychohistory
49. Davidson Hunter, James, *The culture war and the sacred/secular divide: The problem of pluralism*
50. Detwiler, Fritz, *Moral foundations of Tlingit cosmology*, în „The Handbook of Contemporary Animism, (Graham Harvey ed.), London, New York, Routledge, 2014.
51. Donati, Pierpaolo, *Pensare la società civile come sfera pubblica religiosamente qualificata*, „Multiculturalismo e identità (Carmelo Vigna, Stefano Zamagni, ed.), Milano, Vita e Pensiero Università, 2002.
52. Drury, Nevill, *The Modern Magical Revival*, în „Handbook of Contemporary Paganism....
53. Durham W. Cole, Jr., and Elizabeth A. Clark, *The Place of Religious Freedom in the Structure of Peacebuilding*, în „The Oxford Handbook of, Religion, Conflict, and Peacebuilding, Atalia Omer, R. Scott Appleby, David Little (edd.), Oxford New York, Oxford University Press, 2015.
54. Durkheim, Emile, *The Elementary Forms of Religious Life*, translated from the french by Joseph Ward Swain, London, George Allen & Unwin Ltd. Ruskin House Museum Street, 1912.
55. Edgell, Penny, Joseph Gerteis and Douglas Hartmann, *Atheists and „Other : Moral Boundaries and Cultural Membership in American Society*, www.jstor.org, 2006, accesat la data de 08.10.2014, la adresa : <http://www.jstor.org/stable/30038986?seq=2&Search=yes&searchText=Society&searchText=Atheists&searchText=%22Other%22&searchText=Cultural&searchText=Membership&searchText=American&searchText=Boundaries&searchText=%3A&searchText=Moral&searchText=in&searchText=and&list=hide&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3DAtheists%2Band%2B%25E2%2580%259EOther%25E2%2580%259D%2B%253A%2BMoral%2BBoundaries%2Band%2BCultural%2BMembership%2Bin%2BAmerican%2BSociety%2B%26amp%3Bprq%3D%2528%2528%2528ab%253A%2528statistics%2B%2529%2529%2BAND%2Bab%253A%2528religion%2529%2529%2BAND%2B%2528america%2529%2529%26amp%3Bhp%3D25%26amp%3Bacc%3Don%26amp%3Bwc%3Don%26amp%3Bfc%3Doff%26amp%3Bso%3Drel&prevSearch=&resultsServiceName=null>, în „American Sociological Review, vol. 71, no 2, apr. 2006.
56. Entrikin, J. N., Political Community, Identity and Cosmopolitan Place, „International Sociology, 14, 1999, 3, September.
57. Fedele, Anna, *Iberian Paganism: Goddess Spirituality in Spain and Portugal*, în „Contemporary Pagan and native Faith Movements in Europe....
58. Garden, Paul, *Confronting Cults on World Mission Fields*, în „Evangelical Missions Quarterly nr. 32, 2000.

59. Geertz, Clifford, *Religion as Cultural System*, în „Reader in Comparative Religion, (William Lessa, Evon Vogt eds.), editia aII-a, New York, Harper & Row, 1972.
60. Gerstenfeld, Manfred, *Neo-Paganism in the public square and its relevance to Judaism*, în „Jewish Political Studies Review, vol. 11 nr. 3-4, 1999.
61. Gilkey, Langdon, „Symbols, Meaning, Divine Presence, in *Theological Studies* 35 (June 1974).
62. Giordan, Giuseppe, *Introduction: Pluralism as Legitimization of Diversity*, in „Religious Pluralism. Framing Religious Diversity in the Contemporary World, Giuseppe Giordan, Enzo Pace (edd.), Heidelberg , New York, Dordrecht, London, Springer, 2014.
63. Giordano, Aldo, *Pluralismo religioso, nuova chance per l'Europa*, în „Vita e Pensiero, Nr 5, 2011.
64. Golan, Oren, *Charting frontiers of online religious communities: The case of Chabad Jews*, în „Digital Religion: Understanding Religious Practice in New Media Worlds, (Ed. Heidi A. Campbell), New York, Routledge, 2013.
65. Goosen, Gideon, *Syncretism and the Development of Doctrine*, în „Colloquium. The Australian and New Zealand Theological Review, vol. 32, Nr. 2, 2000.
66. *Idem*, *Syncretism and the Development of Doctrine*, în „Colloquium. The Australian and New Zealand Theological Review, vol. 32, Nr. 2, 2000.
67. Greenwood, Susan, Gender and Power in Magical Practices, în „Beyond New Age: Exploring Alternative Spirituality, (S. Sutcliffe and M. Bowman eds.), Edinburgh, Edinburgh University Press, 2000, *apud*, Robert J. Wallis, *Shamans/ Neo-Shamans. Ecstasy, alternative archaeologies and contemporary Pagans*, London, New York, Routledge, 2003.
68. Griffin, Wendy, *The embodied goddess: Feminist witchcraft and female divinity*, în „Sociology of Religion, vol. 56, nr. 1, 1995.
69. Hadar, Leon, *What Green Peril?*, în „Foreign Affairs, Spring 1993.
70. Handelman, Don, and Galina Lindquist, *Religion, Politics and Globalization: The Long Past Foregrounding the Short Present, Prologue and Introduction*, în Religion, Politics and Globalization – Antropological Approaches, New York, Berghahn, 2011.
71. Harrison, Victoria, *Religious pluralism*, în „The Routledge Handbook of Contemporary Philosophy of Religion, Graham Oppy (ed.), New York, Routledge, 2015.
72. Harvey, Graham, *Animist Paganism*, în „Handbook of Contemporary Paganism...,
73. Haughey, John C., S.J. "Eucharist at Corinth: You are the Christ" in Thomas E. Clarke, S.J., ed., *Above Every Name: The Lordship of Christ and Social Systems* (Ramsey, NJ: Paulist Press, 1980).
74. Heelas, Paul, *Challenging Secularization Theory: The Growth of "New Age Spiritualities of Life*, în „The Hedgehog Review. Critical Reflections on Contemporary Culture: After Secularization Nr. 1 & 2, Volume 8, 2006.
75. *Idem*, *Cults for capitalism? self religions, magic and the empowerment of business*, în Peter Gee, John Fulton, „Religion and power, decline and growth: sociological analyses of religion in Britain, Poland, and the Americas, Twickenham, British Sociological Association, Sociology of Religion Study Group, 1991.
76. *Idem*, *The new age movement: The celebration of the self and the sacralization of Modernity*, Oxford, Blackwell Pub,1996, *apud*, Dawne Sanson, *New/Old Spiritualities in The West: Neo-Shamans and Neo-Shamanism*, în „Handbook of contemporary paganism....
77. Heinz Scheifinger, *Hindu Embodiment and the Internet, Aesthetics and the Dimensions of the senses*, în „Heidelberg Journal of Religions on the Internet, vol. 4.1, 2010.
78. Helland, Christopher, *Popular religion and the World Wide Web: a Match Made in (Cyber) Heaven* în „Religion Online: Finding Faith on the Internet, Lorne L. Dawson, Douglas E. Cowan (edd.), New York and London, ed. Routledge, 2004.
79. Hibbard, Scott, *Religion, Nationalism, and the Politics of Secularism*, în „The Oxford Handbook of Religion, Conflict, and Peacebuilding, Atalia Omer, R. Scott Appleby, David Little (edd.), Oxford New York, Oxford University Press, 2015.

80. Himcinschi, Mihai, *Educația credinței – o paradigmă misionară*, în „Misiune și Educație religioasă” (coord. Mihai Himcinschi), Supliment al revistei Altarul Reîntregirii, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2016.
81. *Idem*, *Modernité, globalisation, Eglise*, în volumul „Școala Internațională de Vară a Doctoranzilor (SIVD)”, Oașa 2013, Supliment al Revistei Altarul Reîntregirii.
82. Hobson, Gary, *The Rise of the White Shaman as a New Version of Cultural Imperialism*, în „The Remembered Earth (Gary Hobson ed.)”, Albuquerque, Red Earth Press, 1978.
83. Hogan, John P., „People of Faith and Global Citizens: Eucharist and Globalization in *Anne Y. Koester*, ed. *Liturgy and Justice: To Worship God in Spirit and Truth*, Colledgeville, MN: Liturgical Press, 2002.
84. *Idem*, „The Eucharist and Social Justice Romero Lecture, no. 2 (Romero Center, Camden, NJ, March 23, 2002).
85. Hollenbach, David, *Claims in Conflict: Retrieving and Renewing the Human Rights Tradition*, New York, Paulist Press, 1979, *apud*, John A. Coleman, *Making the Connections: Globalization and Catholic Social Thought*, în John A. Coleman, William F. Ryan, (Edt) „Globalization and Catholic Social Thought. Present crisis, Future Hope, New York, Novalis, 2005.
86. Hornborg, Alf, *Animism, fetishism, and objectivism as strategies for knowing (or not knowing) the world*, în „Ethnos: Journal of Anthropology, vol. 71, nr. 1, 2006.
87. Hug, James E., *Economic Justice and Globalization*, în John A. Coleman, William F. Ryan, (Edt.) „Globalization and Catholic Social Thought. Present crisis, Future Hope, New York, Novalis, 2005.
88. Huntington, Samuel, *The Clash of Civilizations*, *apud*, William F. Ryan, *Personal Comments, Reflections and Hopes*, în John A. Coleman, William F. Ryan, (Edt.) „Globalization and Catholic Social Thought. Present crisis, Future Hope, New York, Novalis, 2005.
89. Hutchings, Tim, *The Dis/Embodied Church: Worship, new media and the Body*, în „Christianity in the Modern World, (ed. Giselle Vincett, Elijah Obinna), Farnham, Ashgate, 2014.
90. Hutchinson, John, Sara Mels & Christiane Timmerman (edt.), „Religions in Movement. The Local and the Global in Contemporary Faith Traditions, New York, Routledge, 2013.
91. Hvithamar, Annika and Margit Warburg, *Introducing Civil Religion, Nationalism and Globalization*, în „Holy Nations and Global Identities: Civil Religion, Nationalism, and Globalization, (Annika Hvithamar and Margit Warburg edd.), Leiden, Brill Publications, 2009.
92. Ică jr., Ioan, *Globalizarea - mutații și provocări*, în Ioan Ică jr., Germano Marani, (edt.) „Gândirea socială a Bisericii. Fundamente – documente – analize perspective, Sibiu, Editura Deisis, 2002.
93. Ihlamur-Oner, Suna Gulfer, *The Orthodox Tradition in a Globalising World*, în Robert W. Hefner...
94. Jaffree, Wallace v., *Moment of Silence Law*, *apud*, Winfried Brugger, *From Hostility through Recognition to Identification: State-Church Models and their Relationship to Freedom of Religion*, în „Secularization and The World Religions, (Hans Joas and Klaus Wiegandt edd.), Liverpool, Liverpool University Press, 2009.
95. Jefferson, Thomas, *Revisal of the Laws: Drafts of Legislation, A Bill for Establishing Religious Freedom, 1776*, *apud*, Robert Wuthnow, *The New Spiritual Freedom*, în „Cults and new religious movements (ed. Lorne L. Dawson), Oxford, Blackwell Publishing Ltd, 2003.
96. Johnson, Phillip, *Apologetics, Mission & New Religious Movements. A Holistic Approach*, în „Sacred Tribes: Journal of Christian Missions to New Religious Movements 1, part 2, no. 1 (2002).
97. Jordan, Mark D., *The Return of Religion during the Reign of Sexuality*, în „Feminism, sexuality and return of Religion, (Linda Martin Alcoff și John D. Caputo eds.), Bloomington, Indiana University Press, 2011.
98. Jurcan, Emil, *Neopăgânismul Europei la început de mileniu al treilea – o provocare pentru credința creștină*, în vol. „Identitate creștină și dialog în noul context european”, (simpozion internațional organizat în perioada 5 – 7 mai 2006 de Facultatea de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia), Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2006.
99. *Idem*, *Prezența religiei în structurile noii mentalități europene*, în vol. „Omul de cultură în fața descreștinării”, (simpozion internațional, organizat în perioada 13 – 15 mai 2005 de Facultatea de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia) , , Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2005.

100. *Idem*, *Umanismul religios ca o provocare a vieții creștine din mileniul al treilea*, în „Altarul Reîntregirii”, Anul XVIII, nr. 3, 2013.

101. Kay, Alexander, *Roots of the New Age*, în „Perspectives on the New Age, (James R. Lewis, J. Gordon Melton, eds), New York, State University of New York Press, 1992.

102. Kim, Kirsteen, Prelegere susținută în panelul: *Global History and the Churches in the 20th century*, la conferința „The Globalization of Churches: Global Transformation and Ecumenical Renewal of the World Council of Churches in the 1960s and 1970s organizată de Karlsruhe Institute of Technology la, The Ecumenical Institute, Bossey, 4-6 Martie 2011.

103. Larsen, Elena, *Cyberfaith: How Americans Pursue Religion Online*, în „Religion Online: Finding Faith on the Internet, Lorne L. Dawson, Douglas E. Cowan (edd.), New York and London, ed. Routledge, 2004.

104. Lechner, Frank J., „*Secularization*”, p. 1, articol accesat la adresa: <http://sociology.emory.edu/home/documents/profiles-documents/Lechner-Secularization.pdf>, în data de 27.02.2015.

105. Lemeni, Adrian, „Globalizarea – o deturnare a unificării lumii în «Hristos» în „*Biserica în era globalizării*”, Alba Iulia, Reîntregirea, 2003.

106. Levitt, Peggy, *Keeping Feet in Both Worlds: Transnational Practices and Immigrant Incorporation in the United States*, în „Toward Assimilation and Citizenship. Immigrants in Liberal Nation-States, Christian Joppke and Ewa Morawska (edd.), New York, Palgrave Macmillan, 2003

107. Lewis, James R., și Murphy Pizza, *Introduction*, în „Handbook of Contemporary Paganism, (James R. Lewis și Murphy Pizza eds.), Leiden, Boston, Brill, 2009.

108. Lincoln, Valerie, *Ecospirituality. A Pattern That Connects*, în „Journal of Holistic Nursing, Vol. 18 Nr. 3, Septembrie, 2000.

109. Lindquist, Galina, *Ethnic Identity and Religious Competition: Buddhism and Shamanism in Southern Siberia*, în „Religion, Politics and Globalization. Anthropological Approaches (Galina Lindquist, Don Handelmann eds.), New York, Oxford, Berghahn Books, 2011.

110. Löffler, Klemens, *Syncretism*, in „The Catholic Encyclopedia, ed. Charles G. Herbermann, vol. 14, (New York, Robert Appleton Company, 1912.

111. Makrides, Vasilios N., *Religions in Contemporary Europe in the Context of globalization*, în Peter Beyer, Lori Beaman, „Religion, Globalization and Culture....

112. May, John, *Syncretism or Synthesis? An Anticipatory Sketch of Religious Change in the Pacific*, în „South-Pacific Journal of Mission Studies, nr. 1.4, Februarie, 1991.

113. Melton, Gordon, *Emerging Religious Movements in North America: Some Missiological Reflections*, în „Missiology: An International Review, Nr. 27, 2000.

114. Merkur, D., *Stages of Ascension in Hermetic Rebirth*, în „Esoterica vol. I, 1999.

115. Modood, Tariq, *Multicultural Politics: Racism, Ethnicity and Muslims in Britain...*

116. Moffatt, James, *Syncretism*, în „Encyclopaedia of Religions and Ethics, vol. 12, Edinburgh, 1921.

117. Mookherjee, Monica, *Introduction – Liberal Democracy and Religious Pluralism: Accommodating or Resisting the Diversity of a Globalising Age?*, în „Democracy, Religious Pluralism and the Liberal Dilemma of Accommodation, (ed.) Monica Mookherjee, London, Springer, 2011.

118. Morris, Paul, *Multiculturalism, Rights and Religion: The Individual's Human Right to Participate and Belong*, în „Cultural, Religious and Political Contestations. The Multicultural Challenge, Fethi Mansouri (editor), Heidelberg, New York Dordrecht, London, Springer International Publishing, 2015

119. Natoli, S, *Perche l'uomo cerca Dio?* in „Geo, nr 2, 2006.

120. Nechita, Vasile, și Teofana-Emilia Nechita, *Misiune și globalizare. Locul eticii creștine în misiunea Bisericii*, în „Ethos și Etnos. Aspecte teologice și sociale ale mărturiei creștine, Ștefan Iloaie (coord.), Cluj Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2008.

121. Neusner, Jacob, *Why and How Religion Speaks Through Politics: the Case of Classical Judaism*, în „Religion and the Political Order, ed. Jacob Neusner, Atlanta, Scholars Press, 1996.

122. Njoku, Uzochukwu, *Discourse on the foundations of solidarity in the social encyclicals of John Paul II*, în „Journal of the European Ethics Network 14, nr. 1, 2007.
123. North, Charles M., și Carl R. Gwin, *Religious Freedom and the Unintended Consequences of State Religion*, în „Southern Economic Journal, 2004, 71 (1).
124. Obadia, Lionel, *Globalization and the Sociology of Religion*, în „The New Blackwell Companion to the Sociology of Religion, Bryan S. Turner (edd.), Oxford, Blackwell Publishing Ltd., 2010.
125. Barbry My Own, *Ursa Major: Menstrual Moon Celebration*, în „Moon, Moon (Anne Kent Rush, edt), New York, Moon Books and Random House, 1976.
126. Pace, Enzo, *L'oggetto assente. La secolarizzazione: dalle origini della sociologia delle religioni agli sviluppi teorici recenti*, în „Ritorno delle fedi, crisi della secolarizzazione? Dall' eta degli estremi al nuovo millennio, a cura di Vincenzo Lavenia, Revista semestrale dell' Istituto storico di Modena, Modena, 2010.
127. Palmer, Susan J., *The Raëlian Movement*, în James R. Lewis, „UFOs and popular culture : an encyclopedia of contemporary myth, Santa Barbara, Abc-Clio, 2000.
128. Papa Ioan Paul al II-lea, *The Christian Message in a Computer Culture*, în „Message of Holy Father John Paul II for the 24th World Communcation Day, Libreria Editrice Vaticana, Sunday 27 May 1990.
129. Parsons, Talcott, *Christianity and Modern Industrial Society*, apud, Ole Riis, *Modes of Religious Pluralism under Conditions of Globalisation*, în „Exploring Religious Pluralism, International Journal on Multicultural Societies (IJMS)”, Vol. 1, No. 1, 1999.
130. Partridge, Christopher, *Understanding UFO Religions and abduction spiritualities*, în „UFO Religions (Christopher Partridge ed.), London, New York, Routledge, 2003.
131. Peach, Ceri, *Muslims in the UK*, în „Muslim Britain: Communities under Pressure, Tahir Abbas (ed.), New York, London, Zed Books, 2005.
132. Philalethes, Eugenius, *The Fame and Confession of the Fraternity of R: C.: Commonly, of the Rosie Cross*, în „A Christian Rosenkreutz Anthology, P. Allen (ed.), New York, Rudolf Steiner Publications, 1968.
133. Pickel, Gert, Kornelia Sammet, *Introduction: Transformations of Religiosity in Central and Eastern Europe Twenty Years after the Breakdown of Communism*, în „Transformations of Religiosity: Religion and Religiosity in Eastern Europe 1989-2010, Gert Pickel, Kornelia Sammet, (edd.), Wiesbaden, Springer, 2012.
134. Pollack, Detlef, Olaf Muller, Gert Pickel, (Editors) *The Social Significance of Religion in the Enlarged Europe: Secularization, Individualization and Pluralization*, Farnham, Ashgate Publishing Limited, 2012.
135. Pontificio Consiglio della Cultura & Pontificio Consiglio per il Dialogo Interreligioso, *Gesù Cristo – portatore dell'acqua viva. Una riflessione cristiana sul „New Age 3/2/2003*, în Angelo Saporiti (ed), „Cristiani e nuovi movimenti religiosi. Il punto di vista cattolico Torino, Elledici, 2006.
136. Popescu, Dumitru, *Ortodoxie și globalizare. Cultură Globală și culturi particulare*, în „Biserica în era globalizării...”,
137. Prodromou, Elizabeth H., *U.S. Foreign Policy and Global Religious Pluralism*, în „Religious Pluralism, Globalization, and World Politics, Thomas Banchoff (Ed.), Oxford, Oxford University Press, 2008.
138. Ratzinger, Joseph, 31st October 1996, Relativism: The Central Problem for Faith Today. *Origins: CNS Documentary Service*, Vol. 26: No. 20, Box 27.
139. Rebe, Ryan J., *Re-examinging the Wall of Separation: A Cross-National Study of Religious Pluralism and Democracy*, în „Politics and Religion”, vol. 5, Religion and Politics Section of the American Political Science Association 2012.
140. Riis, Ole, *Modes of Religious Pluralism under Conditions of Globalisation*, în “Exploring Religious Pluralism, International Journal on Multicultural Societies (IJMS), Vol. 1, No. 1, 1999.
141. *Idem*, *Religious pluralism in a local and global perspective: images of the prophet Mohammed seen in a danish and a global context*, în „Religion, Globalization and Culture...” .
142. Riordan, Suzanne, *Channeling: A New Revelation?*, în „Perspectives on the New Age...” .

143. Robert, Dana L., *Missionaries Sent and Received, Worldwide, 1910-2010*, in Johnson & Ross, *Atlas of Global Christianity, 1910–2010*.
144. Robertson, Roland, „Mapping the global condition: Globalization as the Central Concept în *Global Culture*, London, SAGE Publications Ltd, 1990.
145. Robinson Rowena, & Surya Prakash Upadhyay, *Religion and Cultural Pluralism*, în „Identity, communication and culture in Indian society (ICSSR Survey Report Volume III)”, New Delhi, Oxford University Press, 2014.
146. Rothstein, Mikael, *UFOs*, în „Encyclopedia of New Religious Movements (edit. Peter B. Clarke), London, New York, Routledge, 2006.
147. Rountree, Kathryn, *Context Is Everything: Plurality and Paradox Plurality and Paradox in Contemporary European Paganisms*, „Contemporary Pagan and Native Faith Movements in Europe (Kathryn Rountree ed.)”, New York, Oxford, Berghahn Books, 2015.
148. Roy, Olivier, *Islam in the West or Western Islam? The Disconnect of Religion and Culture*, în „After Secularization. Critical reflections on Contemporary Culture, The Hedgehog Review, Spring & Summer 2006, Vol. 8, Nr. 1.
149. Runzo, Joseph, *Pluralism and relativism*, în „The Oxford Handbook of Religious Diversity”, Chad Meister (ed.), Oxford, Oxford University Press, 2011.
150. Salvarani, Brunetto, *Il Fattore R. Le religioni alla prova della globalizzazione*, Bologna, Edit. Eni, 2012.
151. Sanson, Dawne, *New/Old Spiritualities in The West: Neo-Shamans and Neo-Shamanism*, în „Handbook of contemporary paganism...” .
152. Saunders, Robert, *The ummah as nation: a reappraisal in the wake of the „Cartoons Affair”*, în „Nations and Nationalism”, Nr. 14, vol. 2, 2008.
153. Scharding, Michael, *Liturgy of The Druids*, în „A Reformed Druid Anthology”, (Michael Scharding, Shelton, Larson & Bonewits, eds.), Northfield, The Drynemeton Press, 1996.
154. Schwadel, Philip, *Changes in Americans’ Strength of Religious Affiliation, 1974 – 2010*, www.oxfordjournals.org, 2013, accesat la data 24.11.2014, la adresa: <http://socrel.oxfordjournals.org/content/74/1/107.full.pdf+html>, în „Sociology of Religion, vol. 74, (spring 2013).
155. Sciolino, Elaine, *Debate Begins In France On Religion In the Schools*, New York Times, 4 February 2004, accesat la adresa: <http://www.nytimes.com/2004/02/04/world/debate-begins-in-france-on-religion-in-the-schools.html> în data de 20-06-2015.
156. Segal, Robert A., *Animism for Tylor*, în „The Handbook of Contemporary Animism, (Graham Harvey ed.), London, New York, Routledge, 2014.
157. Shaw, Rosalind, & Charles Steward, *Foreword. Syncretism/ Anti-syncretism*, în „Syncretism/ Anti-syncretism. The Politics of Religious Synthesis , Charles Steward & Rosalind Shaw (eds.), London, New York, Taylor & Francis, 2005.
158. Silk, Mark, *Defining Religious Pluralism in America: A Regional Analysis*, în „The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 612, Religious Pluralism and Civil Society, Sage Publications (Jul., 2007), pp. 64-65, accesat la adresa: <http://www.jstor.org/stable/25097929>, în data ...
159. Smith, Jonathan Z., *Adde parvum parvo magnus acervus erit*, în „Map is Not Territory, Leiden, E. J. Brill, 1978.
160. Stăniloae, Dumitru, *Spiritualitate și Comuniune în Liturgia Ortodoxă*, Ediția a II-a, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2004.
161. Starhawk, *Witchcraft and Women Culture*, apud., Carol Crist, *Why Women Need the Goddess: Phenomenological, Psychological and political Reflections*, în „Womanspirit Rising: A Feminist Reader in Religion, (Carol Crist, Judith Plaskow), San Francisco, Harper & Row, 1979.
162. Stewart, Charles, *Relocating Syncretism in Social Science Discourse*, în „Syncretism and the Commerce of Symbols, (Ed.) Goran Aijmer, Goteborg, The Institute for Advanced Studies in Social Anthropology [IASSA], 1995.

163. Strickling, Laura Rutter, *The Third Space and Beyond. Review of Digital religion: Understanding religious practice in new media worlds*, în „Hyperrhiz: New Media Cultures, vol. 10, Fall, 2013.
164. Stringer, Martin D., *Building on belief: defining animism in Tylor and contemporary society*, în „The Handbook of Contemporary Animism, (Graham Harvey ed.), New York, Routledge, 2014.
165. Swatos, William H., Jr. and Kevin J. Christiano, *Secularization Theory: The Course of a Concept*, <http://www.jstor.org>, 1999, accesat în data de 20.02.2015, la adresa <http://www.jstor.org/stable/3711934>, în „Sociology of Religion, Vol. 60, No. 3 (Autumn, 1999).
166. Taylor, Bron, *Foreword*, în „Spiritual Ecology: a Quiet Revolution, (Leslie E. Sponsel ed.), Santa Barbara, Abc-clio, 2012.
167. Taylor, Charles, *The meaning of secularism*, în „Hedgehog Rev, nr. 12, 2010.
168. Thomas, George M., *The Cultural and Religious Character of World Society*, în „Religion, Globalization and Culture, Peter Beyer & Lori Beaman (edd.), Leiden, Boston, Brill Publishing, 2007.
169. Tia, Teofil, *New Age: Religiozitatea erei post-moderne?*, Alba Iulia, editura Reîntregirea, 2010-2011.
170. Todoran, Simion, *Ortodoxie și globalizare*, în „Biserica în era globalizării...”
171. Touraine, Alain, *Pour une société multiculturelle*, în „Libération, 15 October, 1990.
172. Turner, Bryan S., *Post -Secular Society: Consumerism and the Democratization of Religion*, în „The Post-Secular in Question religion in contemporary society Edited by Philip S. Gorski, David Kyuman Kim, John Torpey, and Jonathan VanAntwerpen, New York and London, New York University Press, 2012.
173. Uexküll, Jakob von, *The Theory of Meaning*, în „Semiotica, 1940, 1982, apud, Alf Hornborg, *Animism, fetishism, and objectivism as strategies for knowing (or not knowing) the world*, în „Ethnos: Journal of Anthropology, vol. 71, nr. 1, 2006.
174. van Gulik, Léon A., *On the Sticks and Stones of the Greencraft Temple in Flanders Balancing Global and Local Heritage in Wicca*, în „Contemporary Pagan and Native Faith Movements in Europe (Kathryn Rountree ed.), New York, Oxford, Berghahn Books, 2015.
175. Vanca, Dumitru, *Reflecții liturgice și pastorale într-un univers global și desacralizat – câteva provocări pentru Biserica Ortodoxă*, în „Biserica în era globalizării...”
176. Vargas, Nicholas, *Retrospective Accounts of Religious Disaffiliation in the United States: Stressors, Skepticism, and Political Factors*, www.oxfordjournals.org, 2012, accesat la data de 06.11.2014, la adresa: <http://socrel.oxfordjournals.org/content/73/2/200.full.pdf+html>, în „Sociology of Religion, vol. 73, nr. 2, 2012, summer.
177. Verstraeten, Johan, *Catholic Social Thinking as Living Tradition tha Gives Meaning to Globalization as a Process of Humanization*, în John A. Coleman, William F. Ryan, (Ed.) „Globalization and Catholic Social Thought. Present crisis, Future Hope, New York, Novalis, 2005.
178. Visser, W.A., T Hooft, *The Genesis of the World Council of Churches*, in Ruth Rouse & Stephen Neill (eds), „A History of the Ecumenical Movement, 1517-1948, 4th edn, Geneva, World Council of Churches, 1993.
179. Voicu, Mălina, and Claudiu Tușiș, *Religion and Social Participation in Postcommunist Europe*, in „Religion and Civil Society in Europe, Joep de Hart, Paul Dekker, Loek Halman (edd.), Springer, Dordrecht, Heidelberg, New York, London, 2013.
180. Werbner, Richard, *Afterword*, în „Syncretism/ Anti-syncretism. The Politics...” .
181. Weston, Donna, și Andy Bennett, *Towards a definition of Pagan music*, în „Pop Pagans. Paganism and Popular Music”, (Donna Weston și Andy Bennett ed.), London, New York, Routledge, 2014.
182. White, Lynn, Jr., *The Historical Roots of Our Ecological Crisis*, eseu, 1967, apud, Richard Foltz , *Worldviews, Religion, and the Environment A Global Anthology*, Belmont, California: Wadsworth, 2003.
183. White, Lynn, Jr., *The Historical Roots of our Environmental Crisis*, în „Science”, 155/3767, 1967.
184. Wilson, Bryan R., *Historical Lessons in the Study of Sects and Cults* în David G. Bromley și Jeffrey K. Hadden (eds), „Religion and Social Order, Vol. 3, Greenwich, 1993, apud, Peter B. Clarke, *New Religions in Global Perspective. A study of religious change in the modern world*, London, New York, Routledge, 2006.

- 185.** Wilson, John, *The Historical Study of Marginal American Religious Movements*, în „Religious Movements in Contemporary America”, (I.I. Zaretsky și M.P. Leone eds.), Princeton, New Jersey, Princeton University Press, 1974, apud, Robert J. Wallis, *Shamans/ Neo-Shamans. Ecstasy, alternative archaeologies and contemporary Pagans*, London, New York, Routledge, 2003.
- 186.** Witt, Joseph, *Dark Green Religion: Advocating for the Sacredness of Nature in a Changing World*, în „The Changing World Religion Map...”.
- 187.** Wohlrab-Sahr, Monika, and Marian Burchardt, *Multiple Secularities: Toward a Cultural Sociology of Secular Modernities*, în „Comparative Sociology”, vol. 11, Issue 3, 2012.
- 188.** Wuthnow, Robert, *The New Spiritual Freedom*, în „Cults and New Religious Movements (ed. Lorne L. Dawson), Oxford, Blackwell Publishing Ltd, 2003.
- 189.** Yom, Sean L., *Islam and Globalization: secularism, Religion and Radicalism*, în Alfred Pfaller, Marika Lerch, „Challenges Of Globalization: New Trends in International Politics and Society, New Jersey, Transaction Publishers, 2005.
- 190.** Zamagni, Stefano, *Migrazioni e multiculturalità*, în „Multiculturalismo e identità (Carmelo Vigna, Stefano Zamagni, ed.), Milano, Vita e Pensiero Università, 2002.
- 191.** Zhai, Jiexia Elisa, Christopher G. Ellison, Charles E. Stokes, Norval D. Glenn, *"Spiritual, but not religious" The impact of parental divorce on the religious and spiritual identities of young adults in the United States*, <http://www.jstor.org>, 2008, accesat la data de 14.11.2014, la adresa: <http://www.jstor.org/stable/pdfplus/20447513.pdf?acceptTC=true&jpdConfirm=true>, în „Review of Religious Research, vol. 49, nr. 4, Jun. 2008.